

71. W Dobrzyniu.

435

Kościół św. Katarzyny panny i męczennicy należał do roku 1810, klasztorowi w Czarnowasach.

10.3.1838 r. został poświęcony proboszczem ks. Michał Masłoch f. urodz. 29.9.1793 r. w Szywałdzie, wys. 19.12.1818 r. 1842 r. wybudowany nowy kościół w stylu gotyckim i w tym roku został poświęcony.

1855 r. było chrztów 93 ślub., 4 mł. dx. - Ślub., 18. Zn. 122 osób.

1856 r. parafia liczyła 2352 kat. 231 pr. 47 rz. - Kaplica grobova św. Rocha, zbudowana 1671 r.

Święty: w m.: 2 mł. 343 dz. kat. - Zupy 1 n. 128 dz. Ladza 1 mł. 79 dz. Brzezina 18 kat. 245 prot.

1856 r. urodz. 74 ślubn. 3 mł. dx. - Ślubów kat. 17, miesz. 1. zmarło 118 osób.

4.3.1867 r. w pon. wprowadzono uroczyscie ks. proboszcza Karola Kusz'a f. ur. 8.11.1826 r. w Jankowicach, ord. 23.6.51 r.

7.12.1870 r. Th. prob. K. Kusz, został zamianowany dziekanem.

1870 r. Parafia liczyła 2933 kat. 542 prot. 41 rzd.

Kościół grobowy św. Rocha.

Święty: w m.: 2 kł. 354 dz. - Zupy 1 kł. 120 dz.

Ladza 1 " 120 " - 14 dz w prot. szkl. w Brzezini.

1875 r. Ks. prob. Karol Kusz. nob. 67 r.

15.10.1883 r. Ks. dziekan K. Kusz poświęcił nowe probostwo w Chrościcach; po zakończeniu uroczystości odpustowej i to w sam dzień patronki Łaska, ks. św. Jadwigi.

1886 r. Parafia liczyła 3494 kat. 488 pr. 38 rz. (Młowa polska)

W m. 2108 kat. 28 pr. 10 rz. } Święty 4 kł.
Kaplica św. Rocha.

436/ Kusy 826 k. 233 pr. 19 z. Szk. 1 kl.

Ladza 511 " 7 " — " 1 "

Brzezic 49 " 220 " 9 "

Proboszcz, Kudziekan Karol Kusi (z Kusz) (zob. wyżej) ^{n. 63 z.}

1890 r Parafia liczyła 3627 kat. 490 pr. 26 z. M. p.

W m.: 2155 kat. 19 pr. 10 z. Kaplica pogrzebowa

Kusy 838 " 248 " 13 " Szk. 2 kl. 138 dz. kat.

Ladza 543 " 7 " — " 1 " 110 " "

Brzezic 81 " 216 " 3 " w prot. szk. 18 " " z kat

Proboszcz (zob. 1867 r.) nauczyc.

1894 r. " " " " Parafia liczyła 3684 kat.

469 prot. 17 zyd. — Mowa polska.

W m.: 2185 kat. 4 pr. 2 z. Kapl. pogr. j. w.

Brzezic 91 " 226 " 3 "

Kusy 855 " 232 " 12 " Ladza 553 k. 7 prot.

Szkoly: w m.: 5 kl. 380 kat. dz. — Kusy 2 kl. 160 k. dz.

Ladza 1 " 120 " " w Brzezic 18 kat. dz.

1896 r parafia licz. 2230 kat. 297 pr. 8 z. M. p.

W Dobrz. 2200 kat. 18 pr. 8 z. (Kapl. św. Rocha)

Ladza 30 " 279 "

Szkola w Dobrzyniu 5 klas 403 kat. dz., w prot. szkole
w Ladzy 14 kat. dz. — Prob. z. 4. 3. 63 r.

5.6.1901 r. Umarł ks. Karol Kusi radca duchowny,
emer. prob. Zmarły urodz. 8.11.1826 w Falkowicach, wysm
na kapłana 23.6.1851 r. — Przeżył lat 75.

Parafia liczyła w t. roku 2207 kat. 272 prot. 12 zyd.

W miejscu: 2113 kat. 15 prot. 12 z. — Kaplica pogrzebowa
św. Rocha. — Brzezic 94 kat. 227 prot.

437

Głoty: w Dobrzyniu 7 kl. 467 kat. dz. - w protest
szkole w Brzezim 28 kat. dzieci.

Proboszczem mianowany ks. Karol Kittelmann + do-
tychczasowy proboszcz w Oleśnie. - Administratorem
ks. Otton Czech + ur. 21. 5. 74 r. w Ostrogu, wysw. 11.
sierpnia 1898 r. ustan. 12. 6. 1901 r.

Grupy od r. 1899 stały się parafją samodzielną.

1. 4. 1902 r. został zatwierdzony proboszczem ks. actuan
circuli ks. Karol Kittelmann + urodz. 22. 2. 48 r. wysw.
na Kapłana 30. 6. 1868 roku.

16. 9. 1907 r. został ustan. Kapłanem, ks. Jan Niedziela +
urodz. 28. 5. 1881 r. ordyn. 23. 6. 1905 r.

27 marca 1908 r. Umarł ks. prob. Karol Kittelmann,
w klasztorze Braci Mił. w Opolu. Pochowany w W. Do-
brzyniu. Umarł ur. 22 lut. 1842 r. w Niemkowie, wy-
święcony 30. 6. 1868 r. Przetrwał 66 lat, kapł. 40 lat.
Po śmierci jego był zarządcą ks. Jan Niedziela. Był
też mianowany proboszczem ks. duch. Pyka z Opolu.
Kapłana nie było.

30. 3. 1909 r. proboszczem ustan. został ks. Józef Pyka,
urodz. 4. 5. 74 r., wysw. 21. 6. 1899 r. - Kapłan vacat.

28. 6. 1910 r. Um. ks. Józef Pyka proboszcz w Dobrzyniu
24. 11. 1910 r. ustan. administratorem parafji ks.
Emila Laskeg + ur. 11. 1. 76 r. wysw. 22. 6. 1901 r.
Kapłan - vacat.

438/ 12.4.1911 r. objął probostwo ks. Mikołaj Knosala†
urodz. 3.2.1868 r. w Łelaznej wysw. na kapłana
15.6.1892 r. - W t. r. parafia liczyła 2548 kat.
prot. 261, młd. 8. - Kaplica pogrzebowa św. Rocha,
Brzeznie liczyło 107 kat. i 230 prot. - Sak. w m.: 9 kl.
554 dz. kat., w protestanckiej szkole w Brzeznie
28 dz. kat. z nauką katolickiej religii.

1914 r. w lipcu. Nowowyswigoński ks. Jan Reginek
z Dobrzyńa odprawiał tu w kościele kuc smontar-
nym swoją pierwszą Mszę św.

1915 r. był proboszczem ks. Mikołaj Knosala† (zob. 1911 r.)
Parafia powiększyła się o 692 kat. i liczy 3240 kat.

Wielki Dobrzyń. Po jedynastu lat pobytu między
nami pożegnał dnia 27 stycznia t. r. Wiel. ks. proboszcz
Knosala naszą parafię. W czasie pobytu pomiędzy
nami zaskarbił sobie nieopisaną miłość i przywiązanie
wszystkich wiernych mu parafian. Gorliwość jego
w duszpasterstwie nie miała granic. Stąd smutek
nieopisany odczuwa związek Matek chrześcijańskich;
gdyż jako balsam kojący rany, płynęły słowa kazno-
dziei do serc naszych za jego gorliwe prace, niech
mu najwyższy Pasterz Jezus Chrystus nadgrodzi
błogosławieństwem i długim życiem już tu na ziemi,
a po śmierci królestwem niebieskiem. 22 r.

Nowemu naszemu Wiel. proboszczowi życzymy
weselszej między nami pracy i jak najwięcej błogo-
sławieństwa. Bractwo Matek chrześcijańskich.

30 styca. 1922 roku,
Parafię w W. Dobrzyńu
objął ks. dziekan i pro-
boszcz Franciszek Po-
ziemba, urodzony 17
września 1874 r. w
Krot. Nowej wsi, wysw.
20.6.1903 r. - Od 5 lat,

1910 r. pracował jako Kapłan w Parnowie.

Parafia liczyła 3305 dusz.

15 sierpn. 1922 r.

Wielki Dobrzyń pod Opolem. Po raz pierwszy
odprawialiśmy razem z nowym naszym ks. probosz-
czem odpust ukochanego patrona naszego, św. Rocha.
Już to w przeddzień święta, w Wniebowzięcie Matki
Boskiej, zebrały się tłumy wielbicieli Najśw. Panny
i św. Rocha na świętym miejscu, aby po przybyciu
w uroczystym pochodzie procesji wielkodobrzyńskiej,
z kościoła parafialnego, wysłuchać kazania wygłoszo-
nego nam przez jednego z naszych misjonarzy-rodaków,
i odśpiewać na cześć Matki Boskiej uroczyste
nieszpory. 15. sierpn. 22 r.

Nazajutrz w sam dzień uroczystości św. Rocha, mimo niepogody i czasem największego ulew, przybyło wiele procesyj ze śpiewem i orkiestrą. Aż serce się rozradowało, gdy z wszystkich stron dolatywały do świątyni Rocha św. nadchodzących pielgrzymów śpiewy, wciąż powtarzając:

„Święty Rochu, nasz patronie,
Miejże nas w swojej obronie,
O to błagamy.“

Tak też św. Roch ustami wielobnego naszego ks. proboszcza witał pielgrzymów, zwłaszcza wiernych czcicieli swoich, Fałkowian, którzy ku podziwieniu ogólnemu i zbudowaniu tak daleką drogę do św. Rocha rok rocznie niezmordowanie odbywają. Takeśmy wzięli z kazania wiel. duszpasterza naszego przekonanie, że nasz św. Patron i nadal się opiekować będzie nami, chroniąc nas od choroby zaraźliwej i nagłej śmierci złośliwej, o co tak gorąco błagaliśmy. Niech uroczysta odprawa nasza, niech tyle świętych spowiedzi na cześć św. Rocha odprawionych od pielgrzymów tłumnie się garnących do konfesjonałów, jako też i gorzkie łzy niejednego ciężkim nawiedzeniem zasmuconego przelane na świętym miejscu, zjedną nam w tak smutnych czasach żyjącym swą miłość i opiekę św. Rocha, którą od wieków się szczylicili ojcowie nasi!

1925r.

439

Parafia liczyła 3600
dusz. —

Proboszcz (z 1922r.)

1926r. liczyła 3750 d.

17-24 styx. 1926r.

Wielki Dobrzyń (w Opolskiem). Od 17-go do 24-go stycznia odbyły się u nas misje święte przez OO. Jezuitów z Opola. Były to dni prawdziwej pokuty, świętego odnowienia, dni, jakich Dobrzyń jeszcze nie widział. I najtwardsze serca się kruszyły pod wpływem takich kazań. Tych słów tak prędko nie zapomniemy. Wiel. ks. proboszczowi i Wiel. OO. misjonarzom za wszystko na serdeczniejsze dzięki. 26 r. 26

23. 4. 1928

Wielki Dobrzyń, powiat opolski. Uroczystość pierwszej Komunii św. W niedzielę, 22 kwietnia, przystępowały dziatki z parafii naszej w liczbie 51 (naukę w języku polskim pobierało 35, a w niemieckim 16 dzieci) do pierwszej Komunii św. Przed nabożeństwem zebrały się dziatki w szkole, i stąd były przez naszego czcigodnego księdza proboszcza z krzyżem, chorągwiami i sztandarem Kongregacji Marjańskiej oraz z muzyką wprowadzone do kościoła. Działki na czele naszego szan. nauczyciela i organisty śpiewały pieśń „Kto się w opiekę“. W kościele przed ołtarzem głównym, gdzie działki ukłękły, przemówił nasz czcigodny ks. proboszcz do nich najprzód po polsku a potem po niemiecku, zaznaczając, jak wielką radością dla dzieci i dla całej parafii jest dzień dzisiejszy, i napominał także starszą młodzież, żeby i ona sobie przypomniała dzień pierwszej Komunii św., bo wiele jest takich, co zapominają o wierze swojej katolickiej i stają się nawet wrogami naszego św. Kościoła katolickiego. Za pracę i wszelkie trudy około naszych dzieci dziękujemy naszemu czcigodnemu ks. proboszczowi starokatolickiem „Bóg zapłać“. 28

Sp. ks. radca Tomasz Gabriel,
proboszcz w Bralinie. *maj 30r.*

Z Bralina nadeszła nader smutna wiadomość o zgonie wielce zasłużonego kapłana Górnoślazaka, tamtejszego proboszcza, śp. ks. radcy duchownego Tomasza Gabriela. Zmarł po trzydniowej chorobie zapalenia płuc. *30. maj. 3*

Sp. ks. radca Tomasz Gabriel urodził się dnia 1 stycznia 1865 roku w Dobrzyniu Wielkim (pow. opolski). Po odbyciu nauk w Opolu i Wrocławiu dnia 23 czerwca 1891 r. otrzymał święcenie kapłańskie. Już jako student i akademik młody Tomasz zaprawiał się do nauki i literatury polskiej i sam wzbogacał literaturę śląską własnym dorobkiem.

Zostawszy księdzem, pracował jako kapelan między innymi w Oleśnie. Stąd powołała go władza duchowna na probostwo w Bralinie, które objął w dniu 19 marca 1896 r. Na tem stanowisku pozostał do śmierci. Ciężka i mozolna jest praca duszpasterska w parafii bralińskiej, która prócz kościoła parafialnego posiada jeszcze kościółek polny (patni-czy) Najśw. Marii Panny oraz kościół filialny św. Katarzyny w Mnichowicach. Lecz śp. Gabriel 34 lata niezmordowanie pracował dla zbawienia dusz jego parafian. Pracował bez wytchnienia, bez jał z wielkiem powodzeniem. Z parafii jego 2000 dusz, wyszło aż 7 kapłanów.

1931r.

Wielki Dobrzyń. Święto św. Rocha. Wobec szerzącej się coraz to więcej na świecie zarazy czerwonej tegoroczna uroczystość św. Rocha, patrona przeciw zarazom, miała wyższe znaczenie. To też szerzyciele tej to zarazy, komuniści, zgrzytali zębami, widząc, że tak nadzwyczajnie liczne tłumy przychodzą, nie tylko prosić przeciw tej chorobie, ale i czoło jej stawić. Już w przeddzień święta zjechały się do Dobrzyńa wielkie mase ludzi, którzy w uroczystej procesji, prowadzonej przez ks. proboszcza Poziembę, poszły z farnego kościoła do świętego Rocha. Tu już czekały na nich tysiące i tysiące narodu. Gdy się te mase złączyły z orkiestrami swemi i śpiewakami, ze swym zachwytem i zapalem, wtedy z niezliczonych piersi brzmiała ku niebu owa stara dobrzyńska pieśń:

„Rochu święty, nasz Patronie,
 Miejsze nas w swojej obronie!
 Niech choroby zaraźliwej
 Nigdy nie znamy!”

Nastąpiło kazanie, które wygłosił ks. Gabriel, nasz ziomek dobrzyński, i które słusznie wskazał na tę dzisiejszą „chorobę zaraźliwą”. Zaznaczył, jak to komuniści demaskują się sami, pokazując swą wielką nienawiść przeciw nam katolikom, burząc, jak n. p. w Hiszpanji, kościoły, podpalając katedry, obalając krzyże, mordując kapłanów, wrzucając do ognia Hostje święte. Dałby Pan Bóg, by niejeden wziął sobie te słowa do serca!

Nadszedł drugi dzień święta. Jeden pociąg za drugim wysypuje tysiące ludzi. Inni nadzieżdżają furmankami, rowerami, motorami, autami i autobusami. Zebrało się przeszło 20000 ludzi. Kazanie wygłosił ks. Jezuita Müller z Opolą. Mówił on płomiennie. Z pewnością utwierdził we wierze chwiejących się i wszystkim dodał nowego zapalu. Nastąpiła uroczysta Msza święta, same centrum naszych odpraw katolickich, z błogosławieństwem, z obchodami stacyjnemi, z pieśniami. Komunii świętych było 3000.

Wielu z tych, co klęczeli przed ołtarzem św. Rocha, pamiętało o jednym mężu, znanym na całym Śląsku, który też po niezliczone razy na tem świętem miejscu klęczał; atoli teraz, złożony chorobą, daleko gdzieś w lecznicy bawi; mianowicie o **ks. Rochu Szajcy**, redaktorze „Posłańca Niedzielnego”. I dużo westchnień leciało ku niebu, by Pan Bóg, za wstawieniem się św. Rocha, raczył mu wrócić zdrowie, przedwcześnie w pracy dla Boga podkopane.

W początku par. 1932r. odbyło się uroczyste poświęcenie klasztoru o którym mówiono już od kilku lat. Ks. dziekan Franciszek Porziemba dokonał aktu poświęcenia. W przepiętnym kościele odprawił on uroczystą Mszę św. z bogostawieństwem. - W kazaniu ks. dziekan mówił o wielkim znaczeniu poświęcenia tego klasztoru dla parafji i całej okolicy. W drugiej procesji udali się wszyscy do nowej budowli, którą ks. dziekan poświęcił w asyście Wielebnych Księży z sąsiednich parafji. Przemówienie po akcie poświęcenia zrobiło na wszystkich słuchaczy głębokie wrażenie. Na końcu oddał ks. dziekan klasztor S. Franciszkancom i życzył Siostrom pomyślności i jej współsiostrom bożnego bogostawieństwa dla ich pracy około chorych, starców i dzieci parafji dobroczynskiej.

Dwaj jubileusze. 31.

Wielki Dobryzn pod Opolem. 22-letni Jubileusz Kapłaństwa odprawia 24-go lutego b. r. dwóch synów naszej parafji: ks. Roch. Scheitza i ks. Józef Szymala.

Obaj odważni chłopcy, nieczego sobie nie życząc, jak tylko pracować dla Pana Boga i życie swe ofiarować dla dusz nieśmiertelnych w krajach pogańskich. Wstąpili 14-go października 1893 do nowopowstałego zakładu misyjnego w Heiligkreuz pod Nysą. Obaj po ukończeniu nauk gimnazjalnych odbyli w St. Gabriel pod Wiednem swój nowicjat, dałi nauki filozoficzne i teologiczne. 24-go lutego 1906 r. otrzymali z rąk Biskupa wiedeńskiego święcenia kapłańskie i odprawili obaj w ten sam dzień prymicie w swej wiosecie rodzinnej w Wielkim Dobryzniu. S. p. ks. prob. Kittelmann dołożył wszystkich sił, aby uroczystość jak najświetniej wypadła. Niezwyczajna radość tedy panowała w całej parafji i z dalekich stron masy ludu przybyły na prymicie. Po krótkich wakacjach założył Tow. Słowa Bożego Arnold Janssen postać obuch młodzieńskich księży na dalsze nauki na uniwersytecie do Krakowa.

Po tem nastąpiło rozłączenie. Ks. Szymala przeznaczony został do Brazylii (Południowa Ameryka) i tam przez długi czas pracuje z wielkiem powodzeniem w duszpasterstwie i jako profesor matematyki, fizyki i astronomji w Akademji w Juiz de Fora.

Ks. Scheitza był następnie długie lata nauczycielem anatomji, fizjologii i języka polskiego w St. Gabriel pod Wiednem. Potem pracował przez kilka lat jako wychowawca w jednym z domów misyjnych Towarzystwa misyjnego i w Seminarjum nauczycielskiem w Wiedniu. Wskutek zbyt gorliwej pracy zastąpił niestrudzony pracownik i Przełożony go posłał na krótki wypoczynek do stron rodzinnych, gdzie przeznaczony został do objęcia redakcji czasopism polskich: Skarbu Rodzinnego, Dzwonka Marii i Kalendarza Królowej Apostołów w Bytomiu.

Przed 10 laty Jego Eminencja ks. Kardynał Bertram oddał mu także redakcję „Psańca Niedzielnego“, które to czasopismo, już dwa lata chorujący jubilat i obecnie jeszcze redaguje w zaciszu szpitala, w Zdroju Kudowa w hrabstwie Kłodzkim.

Obu jubilatom parafia dobrzyńska życzy jeszcze wiele szczęśliwych, wesółch i zdrowych lat.

Ad multos annos!

442. 20. 6. 1933 r. obchodził ks. Fr. Poxiembka dzień
kan, prob. 30 lecie swego kapłanstwa. Urodzony
17. 9. 74 r. w Krób. Nowejwsi, wyśw. 20. 6. 1903 r.

1933 r.

Odpust św. Rocha.

33.

Parafia liczyła
4050 dusz.

Prob. (zob. 30. 1. 1922.)
dniekan.

Wielki Dobrzyń. Wtorek 15 i środa 16 sierpnia stanowiły dla parafii dobrzyńskiej wielkie święta. W dniach tych bowiem obchodziła parafia dobrzyńska odpust św. Rocha. A jak wiadomo, odpust świętego Rocha obchodzony bywa z wielką czcią. To też tysiące ludności z bliska i z dalsza przybyły na odpust do Dobrzynia, aby świętemu Rochowi oddać należną cześć. Rozstawione na placu kościelnym chorągwie i figury świadczyły o tem, że także liczne procesje się stawiły. Jako pierwsza przybyła procesja z bardzo daleka, bo aż z Falkowic. Falkowiczanie przybyli już we wtorek po południu, a jak mówią starzy, tak bywało od lat dziesiątek, ba od lat setek. Kościółek św. Rocha w Dobrzyniu jest bowiem bardzo stary.

Ażeby tysiące patników przewieźć do Dobrzynia, towarzystwo autobusowe zarządziło stały ruch autobusowy. Również kolej żelazna doceniała zadanie. Najwięcej uczestników odpustu zjechało atoli na rowerach. Pomysłowi ludzie też wykorzystali sposobność i urządzili w kilku miejscach wioski przechowalnie rowerów, których nagromadziło się kilka set.

Odpust św. Rocha rozpoczyna się zwykle uroczystymi nieszporami w dniu poprzednim. W procesji udawają się wierni z głównego kościoła do kościółka drewnianego. W tym roku odprawił uroczyste nieszpory O. Jezuita Carte z Opola. W środę już od samego rana cały plac przed kościółkiem zajęty był przez nieprzejrzone tłumy. O godzinie 7 rano celebrował O. Gabriel z Bytomia pierwszą Mszę św. O godz. 8 odprawiona została drugo Msza św., którą celebrował O. Carte. O godz. pół do jedenastej wszedł na prowizoryczną kazalnicę, ustawioną przed kościółkiem, O. Franciszkanin Tomasz z św. Anny, który wygłosił polskie kazanie. Następnie odprawiona została uroczysta Msza św., którą w asystencji celebrował ks. prob. Plotnik z Siolkowic. Po Mszy św. udano się z Przenajświętszym w procesji dokoła kościółka. Błogosławieństwem zakończono po godz. 12 uroczystość odpustową.

Powietrze sprzyjało odpustowi w ciągu całego dnia. Z zadowoleniem powitano kilka kropel deszczu, który rano spadł i dzięki któremu nie kurzyło się tak bardzo.

— Nowy kościół w Wielkim Dobrzyniu. W roku 1935 wybudowano w Wielkim Dobrzyniu (powiat opolski), nowy kościół, ponieważ stary kościół już był zamył i nie mógł pomieścić wszystkich parafjan, zwłaszcza dla starszych osób było zamyło miejsc do siedzenia. Nowy kościół jest wystarczający dla całej parafji; są aż 52 ławki, a w każdej może usiąść do 12 osób.

Kronika Parafji Wielko Dobrzyńskiej

w zarysie.

Opracował

Ks. Roch Scheitza S. V. D.

(Ciąg dalszy.)

VI.

Szkoła w Wielkim Dobrzyniu.

Według akt szkolnych powstanie szkoły wielko-dobrzyńskiej przypada na rok 1807. W tymże roku nauczyciel Ganke ze szkoły występujące dzieci wpisał do głównego katalogu szkolnego. Oczywiście rok, w którym po ukończonych naukach już dzieci się zwolniło, nie mógł być początkiem szkoły.

Protokół wizytacyjny z dnia 21 maja 1687 mówi, że w parafji ani szkoły ani nauczyciela niema.⁸¹⁾

W roku 1766 z pewnością już tu szkoła istniała. O księdzu Szymonie Kottschoku, proboszczu siólkowskim, pisze kronika popielowska, że urodził się w Kupach w roku 1760 i uczęszczał do szkoły w Wielkim Dobrzyniu,⁸²⁾ więc musiał W. Dobrzyń w tym czasie już szkołę mieć.

Pod koniec 18-go stulecia (najmniej od r. 1783 do 1790!) był organistą i nauczycielem w Wielkim Dobrzyniu Jan Kozubek, ojciec O. Michała, Premonstraty czarnowąskiego, urodzonego 25 lutego 1783 r. w Wielkim Dobrzyniu. Tenże nauczyciel był przy chrzcie świętym Jana Alojzego Fiecka 10 maja 1790 ojcem chrzestnym.⁸³⁾

W roku 1807 wpisał nauczyciel Ganke zwolnione dzieci do głównego szkolnego katalogu. 1822 r. pierwszy szkolny rachunek został przedłożony i przeglądany. Szkoła dobrzyńska podówczas podlegała król. urzędowi

⁸¹⁾ Schola non est nec certus scholiarcha; quidam ex Minori Doebern solet loco scholiarchae in ecclesia canere.

⁸²⁾ „... den 30. August 1830 starb er im Alter von 70 Jahren ... Er stammte aus Kupp von armen Eltern und ging als Kind nach Döbern in die Schule.“

⁸³⁾ „Zeugen: Johannes Kozubek, Schulhalter ...“

kameralnemu i poborcemu. Uczęszczanie do szkoły z początku było bardzo kiepskie, rzadkie i nieregularne, tak że niekiedy policja przemuszona była do użycia silnych środków. Franciszek Ganke postanowionym został nauczycielem dobrzyńskim w roku 1807 i sprawował tu swój urząd aż do 1 stycznia 1836 r. Z nieznannej mi przyczyny został przez rząd suspendowany i tymczasowo zastąpiony przez adjuwanta siólkowskiego Edwarda Pierschkego. Kiedy Ganke od swego urzędu został odsadzony (z początku roku 1838), Pierschke został nauczycielem i organistą w Dobrzyniu 17 stycznia 1838 r. i urzędował tu aż do 1 października 1842 r. W wielkim pożarze w roku 1832 oprócz kościoła i szkoły zupełnie spłonęła. Nową szkołę zbudowano dopiero 1834 r. dla 2 klas szkolnych i pomieszkanie dla głównego nauczyciela i adjuwanta.⁸⁴⁾

Następujący nauczyciele tu w dawniejszych latach pracowali:

Jan Kozubek najmniej od 1783—1790 r.,

Franciszek Ganke od 1807—1836 r.,

Edward Pierschke od 1836—1842 r.,

Karol Baldy od 1842—1869 r. (ur. 29. 1. 1819,
† 28. 12. 1869).

Adjuwanci:

Edward Pierschke od 1 kwietnia 1836 do 1837 r.,

Jan Krutschek od 1 kwietnia 1837 do 1839 r.,

Józef Laxy od 1 maja 1841 do końca marca 1842 r.,

Jan Podsada od 1 kwietnia 1842,

Juljusz Kluger aż do r. 1846,

Tomasz Kuźnik od 1 kwietnia 1847 r.,

Rejmund Rzegotta 1856—1864 r.,

Henryk Niemczyk aż do 1865 r.,

Emanuel Stroka 1865—1868 r.,

Franciszek Puchalla 1868—1869 r.,

Antoni Wodarz od 1 grudnia 1868 r.

Karol Pusch od 1 stycznia do kwietnia 1870 r.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

⁸⁴⁾ Rozwalona została w kwietniu 1913 r.

Kronika Parafji Wielko Dobrzyńskiej

w zarysie.

Opracował

Ks. Roch Scheitza S. V. D.

(Dokończenie.)

W roku 1869 odłączono Mały Dobrzyń od Wielkiego. Miał teraz własną szkołę.

Dnia 28 grudnia 1869 r. zmarł na zapalenie mózgu nauczyciel i organista Karol Baldy, jak sobie opowiadało, wskutek różnego zgorszenia z gminą. W Boże Narodzenie, krótko przed swą śmiercią, przy Mszy świętej zaśpiewał zamiast pieśni pasterskiej postną: „Jużem dość pracował dla ciebie, człowiecze“. Był to koniec jego działalności. Jego zastępcą został adjuwant Antoni Wodarz aż do 1 kwietnia 1870.

Miejscowymi inspektorami szkolnymi aż do t. zw. kulturkampfu byli tylko księża.

1. Ks. proboszcz Weidler aż do grudnia r. 1836,
2. Ks. administrator Nowak od 3 stycznia 1837 r. aż do 12 maja 1837 r.,
3. Ks. proboszcz Maśloch aż do roku 1857.
4. Ks. administrator Filistyn w r. 1857.
5. Ks. proboszcz i dziekan Karol Kusch aż do końca roku 1874.

W roku 1874 poczęto budować nową, piękną szkołę w ogrodzie służbowym głównego nauczyciela. Wyniszczono przytem niestety piękne drzewa owocowe i chroścień morwową. Dnia 1 maja 1875 r. poświęcono nową szkołę. Dzieci szkolnych było w tymże roku 345.

Następcą zmarłego nauczyciela Karola Baldy'go został 12 lutego 1870 r. nauczyciel główny i organista Antoni Mańka, liczący lat 47. Urzędował tu tylko cztery lata. (* 14. 1. 1827 † 19. 10. 1875.) Pomocnikami jego w wychowaniu dzieci dobrzyńskich byli: Józef Bosch, Brunon Patermann, Fryderyk Plaschke. Antoni Mańka po długich i ciężkich cierpieniach umarł dnia 19 października 1875 r. Zastępował go przez kilka miesięcy drugi nauczyciel Patermann; jego adjuwantem był Franciszek Schubert.

Dnia 1 kwietnia 1876 r. zawitał do wsi nowy główny nauczyciel i nader uzdolniony organista Emil Wolff; wprowadzony został przez miejscowego inspektora szkolnego Nerlicha. Pomocnikami jego byli współnauczyciele i adjuwanci:

Piotr Konda aż do 1 lipca 1877 r.,

Józef Meier od 24 kwietnia 1878 do 1 kwietnia 1879 r.,

Ludwik Thomalla,

Tomasz Kolanus od 1 marca 1882 do 6 marca 1884 r.⁸⁵⁾

Konstantyn Steuer od 1 kwietnia 1884 r.,

Bezdzik, przeniesiony 15 marca 1885 do Kol. Siolkowskiej.

Karol Lux, przybył na miejsce Bezdzika jako 2 nauczyciel;

1 października 1887 przeniesiony do Kąt.

Drugim nauczycielem został K. Steuer, adjuwantem Karol Martin aż do 10 września 1891; na jego miejsce przybył

Richard Pokorny aż do 1 maja 1893 r.,

Jan Schön został wprowadzony jako 3 nauczyciel 3 lutego 1892 r.

Franciszek Weiss przybył na miejsce R. Pokornego. Eryk Zmarzły otrzymał posadę 4-go nauczyciela 1 marca 1895.

Dnia 1 października 1898 r. nowa szkoła przy kościółku św. Rocha została ukończona a 4 kwietnia 1899 poświęcona przez ks. kapelana Czecha po uroczystem nabożeństwie „u św. Rocha“. Po poświęceniu Michał Dratwa, wielce zasłużony sołtys wielko-dobrzyński, oddał uroczystie klucze do nowej szkoły powiatowemu inspektorowi szkolnemu, który je po krótkiej przemowie oddał nowemu kierownikowi szkoły K. Steuerowi. Odtąd do starej szkoły uczęszczało 270 dzieci a do nowej 181. W starej t. zw. kościelnej szkole (Küsterschule) nauczali Wolff, Schön, Lackenberg i Blasel, w nowej Steuer i Zmarzły.

Dnia 1 kwietnia 1901 Jan Schön został przeniesiony do Zabrze, na jego miejsce przybył do starej szkoły E. Zmarzły.

1 kwietnia 1901 bardzo zasłużony główny nauczyciel Emil Wolff obchodził nadzwyczaj uroczystości swój srebrny jubileusz miejscowy. Dnia 20 grudnia 1901 r. przeniósł się apopleksją rażony do wiecznej ojczyzny, mając lat 64.

1 maja 1902 r. wprowadzony został jako główny nauczyciel i organista Jan Kokott, który zmarł na emeryturze 22 marca 1928 r. Jego następcą został Eryk Zmarzły (1 stycznia 1913 r.), który tu pracował aż do 1 lipca 1933 r. Nauczyciel Walter Patzner przybył z Opola na jego miejsce jako organista.

Nową trzecią, wielką szkołę postanowiono budować 20 października 1909, budowę napoczęto 23 lipca 1911, przeniesiono się do nowej szkoły dnia 2 sierpnia 1912 r.

Co do liczby klas i dzieci w Wielkim Dobrzyńcu:

w roku 1853:	3	klasy	z 344	dziećmi szkolnemi,
w " 1855:	2	"	z 330	" " "
w " 1857:	2	"	z 343	" " "
w " 1859:	2	"	z 345	" " "
w " 1861:	2	"	z 344	" " "
w " 1863:	2	"	z 345	" " "
w " 1865:	2	"	z 325	" " "
w " 1867:	2	"	z 373	" " "
w " 1869:	2	"	z 313	" " "
w " 1871:	2	"	z 354	" " "
w " 1875:	2	"	z 345	" " "
w " 1877:	2	"	z 334	" " "
w " 1878:	2	"	z 346	" " "
w " 1884:	4	"	z 368	" " "
w " 1888:	4	"	z 373	" " "
w " 1891:	5	"	z 354	" " "
w " 1895:	5	"	z 380	" " "
w " 1897:	5	"	z 403	" " "
w " 1902:	7	"	z 467	" " "
w " 1907:	7	"	z 496	" " "
w " 1912:	9	"	z 554	" " "
w " 1929:	3	katolickie szkoły,	9	klas z 597 kat. uczniami i 9 kat. nauczycielami;
		1 katolicka szkoła		mniejszościowa z 21 uczniami i 1 katolickim nauczycielem.

„Jak kwas chlebowy, w małej ilości użyty, zwiększa znacznie objętość ciasta, zakwasza je i wewnątrznie przerabia, tak i Kościół, początkowo mały i niepozorny, przerobił całe narody, zmienił je i złączył w jedno ciało duchowe, nadał im zupełnie inny charakter, podniósł i uświęcił kulturę chrześcijańską.“

⁸⁵⁾ Przeniesiony został do Popielowa.

1446. Z dokumentu zachowanego w uniwersytecie krakowskim, dowiadujemy się o pierwszym maxwistce rodzonym w Dobrodzieńcu, Macieja, syna Swantostawa, duszownego biskupstwa wrocławskiego, który jako publiczny notariusz i sekretarz potwierdził archidiakonowi z Żerakowa Dzierżawowi z Borzykowa we wtorek 19 lipca dokument dotyczący czynszu domowego.

1490 r. Posiedziiciel wójtostwa w Dobrodzieńcu Stanisław Brzezina, podarował jedną łakę w Wóznikach Kościłowi św. Katarzyny, z której ma proboszcz wójtowski i w wyjątkie piątki odprawiać 1 Mszę św.

Wśród 11 paź. 1564 r. Maksymilian II cesarz (1564-15.10.76 r.) nakazał radcom wrocławskim, by ściągali wiadomości od braci Posadowskich na Dobrodzieńcu, którzy są powinni na 12 lat biskupowi Karłowi z Logau (1562-1577 r.), a który wynosił rocznie 3 (trzy) grzyby prót. marki.

1583 r. Wacław Wichrowski w Dobr. otrzymał święcenia na kapłana, był kapłanem w Möglitz, 1586 r. proboszczem w Schmole i 1588 w Richaltitz.

1602 r. Państwo dobrodzieńskie przeszło drogą Kuzna na własność wdowy Jadwigi z Romanym Jerzym Jarockim.

1610 r. Gdy Daniel Jarocki stał się pełnoletnim otrzymał przy podziale miasteczko Dobrodzień i wsi Ligota, Szemrowice z potową Wartowa. Za żonę wziął sobie Annę, córkę Melchiora Garsyny z Kietrze syn 4 ty Jarocki.

446/ rzeź Jarońskiego (+ 1599 r.)

1625 r. Pani (?) na Dobrodzieniu sprzedała połowę wsi Warłowa za 8325 talarów. Krzysztofowi Paczyński -

1633 r. Za czasu proboszcza Michała w Do- [Kiernu] brodzieniu, zamienita się miasto w popiół, przyciemniał się i kościół św. Marii Magdaleny, i to w czasie wojny szwedzkiej. Odbudowa miasta szła bardzo powoli.

1644 r. Marianna Bojakowska podarowała swój dom mieszkalny w wartości 70 tal. kościołowi w Dobrodzieniu. Z tej fundacji pobierał proboszcz rocznie 1 talar za który odprawiał 6 mszy św. na dobrodziejską fundatorkę. Walenty Nyga wynajmował kapł. a za czynsz rocznie odprawiał 5 Mszy św.

1650 r. Późniejszy Dobrodzieniowski prezentował patronem kościoła miejskiego, proboszcza Adama Franc. Proksha.

23 maja 1650 r. Adam Fr. Proksha, urodz. 1619 r. w Cerekwicy, studiował w Ołomuńcu, 1644 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Na prezentację Fryderyka Blache został na prob. w Dobrodzieniu, inwestowany i przez kardynała Andrzeja Horzyskiego z Opola wprowadzony 23.5.1650 r.

1653 r. Prob. Ks. Adam Fr. Proksha, wprowadził księgi metrykalne chrztów i zgonów.

1656 r. Ojciec jezuita Adam Wilhelm Dobrodzieniowski dał ponowne wsparcie jezuitom we Wrocławiu na dobro Bogdanowickie. Po spaleniu się ich folwarku, karał przez Wrocław poprowadzić konie i 100 owiec.

1676r. Gładkobiercy Krzysztofa Paula z Dobrodzienia ¹⁴⁴⁷
odstąpili czynsz 9 groszy pobierany od Bartosza Witona,
Symonowi Paul, ten zaś pięć lat później bratu swemu
Stefanowi.

1673r. Urodz. w t. r. Jan Franciszek Jaroszewicz w Do-
brodzeniu, studiował filozofję we Wrocławiu i Otmunowie,
na biskupiego alumna teologję spekulatywną, został
baptarzem, tam ordynowany, przez 3 lata wikarym w
Opole, miewał Kazania polskie w Chramowicach i tam
został proboszczem od 1703 r.

1678r. Andrzej Ulicki ka. ur. w Dobrodzeniu otrzymał
świecenia Kapitańskie, następnie był Kapelanem w Skrad

1679r. Ze spraw o zdania wizytacyjnego dowia- ^{cach.}
dujemy się, że nauczyciel w D. Jan Machat miał rocznego
dochodu 16 tal. i poboczny jakimiś zarobek. W r. t

1684r. wrzesień. Henryk Lwów, który był Kupił Bzi-
niec od ju. Grotowskiego był ze swą żoną, winien Grotow-
skiemu na Dixieranie 200 tal. w 6%. Zanarty Franciszek
Wierzy był przeznaczony w testamentie wystawionym
w podanym miesiącu owe 200 tal. na relewację (ubie-
nie). Jesci jego obowiązał się 29.9.1692r. cedowany Ka-
pital Kościołowi w Dobrodzeniu otrzymować, za co
proboszcz ma dwie muszki sur. odprawić w miesiącu i
za to otrzyma 6 tal. 18 srebr. groszy, Kościół na wino i
światło 5 tal., rektorowi 18 groszy na spiew.

1682r. nauczyciel i organista otrzymywał z miasta
18 talarów.

448 1684-1686r. W t. latach powiększył Jan Bankowski swoje państwo dobrodzieńskie dwoma dobrami. Za 6 tysięcy tal. kupił Głowczyce od Adama Oxrowskiego na Olchynie i od Jana Jerzego Blachy Zwór dla syna Bogusława Ernesta. — Bogusław Ernest Blankowski na państwie dobrodzieńskim, ożeniony 1681 r. z Anną Marią hrab. Götzem, sprawił do kościoła w Dobrodzieniu wieczną lampę.

1706r. Cesarz Józef I niem. na pokrycie kosztów wojennych, zaprowadził powszechny akcyz w miastach i na ładzie. W Dobrodzieniu najpóźniej 1731 r. świadka przy ślubie wyższego inspektora akcyzy (podatek od żywności, tytoniu, likierów i t. p. Ignacego Erceta.

1711r. Chociaż prob. w D. nie obowiązany krymacyj pomownika duchownego, jednakowoż Heymann przyjął w t. r. Fr. Zagana, niedawno wywiezionego kapelana, któremu dał 20 tal. ptacy i $\frac{1}{3}$ probornych dochodów.

29. 4. 1720r. Obywatel Dobrodzienia, Jakób Kosytarz deponował w magistracie 74 tal. sł. na jedną Mszę św. w miesiącu; a czego otrzymał prob. 3 tary, rektor $\frac{1}{2}$ tal. szpitalnicy i burmistrz od 8.5 tal. interesu.

1721r. Burmistrzem miasta D. był Jan Stöter. Z księgi kapisowej chrztów z t. r. dowiadujemy się, że Franciszek Leopold Gajmonski był kapłanem.

1723r. Z espisu inwentarza dowiadujemy się, że domy w Dobrodzieniu były z ciosowego drewna budowane jednopiętrowe, najwięcej z jedną izbą i komorą, i glina wylepionym kominem z desek, dach pokry-

449

ty szkodnictwami lub stoma. Studnie miały korywy,
bruki na ulicach i latarnie wcale nie było. Rynek
liczył 23 domów. Miasto miało tylko jedną bramę
na ulicy Szpitalnej. Przy 7-miu ulicach było 8 chat.
Jan Wacław baron na państwie dobrodzieńskim
był niedołęgą, musiano mu dać opiekuna, którym był
F. Franc. Olbracht hrab. rada królewska, wysoki sędzia
krajowy, pan dzedziczny na Polskim Królewcu, Ma-
kowie, Bycinie, Lanach, Szymiszowie, Rozmierze i
Suchej. - Z. Baltazar Erdmann Sponar na Brincku,
Gwardianach i Skrzydlowicach.

1724r. Za Komisarzy rewizyjnych na Lublinie,
Wolinie, Dobrodzień i wsi, fungowali Jerzy Fryderyk
Roużic. Jan Krzysztof Holi i Jerzy Habacz. Gdy w kon-
cu grudnia rewidowali Wędrzyń i Tietbaszyn udali
się do Dobrodzienia.

1724r. Schematyzm a. t. r. mianuje barona Jana
Wacława na państwie dobrodzieńskim, patronem
kościółka farnego w Dobrodzieniu. - Parafia liczyła
1706 kat. i 3 protestantów.

28.5. 1729r. Ks. Kapelan Franciszek Riehl w Dobr.
był świadkiem mawarcia ślubu małżeńskiego Karola
Ferdynanda hrab. Celari'ego na Lublinie, z Marią,
Józefą Weidner z Wrocławia.

1731r. W liście wystanym do królewskiego gabinetu
przez miasto Dobrodzień 1753r. w którym pisze, że
procey prowadzone 1731r. też nie mogły przyjść do
skutku, bo dyrektor najwyższego urzędu Lazarz Am-

broxy baron Brunetti był bliskim krewnym barona Blankowskiego, który przysięgał, że nie do prześcycania" i t.d. Więc w takich okolicznościach nie można było procesować się.

25.9.1733r. Obywatel Dobrodzienia Albert Brysi fundował 74 tal. miesięczną, Mszę św. dla siebie i żony Marianny a czego otrzymał proboszcz 3 tal. rektor, szpital, magistrat po 18 groszy.

17.12.1735r. Józef Stötter, syn burmistrza Jona Jerzego Stöttera w Dobrodzieniu, urodz. 1712r, otrzymał od biskupa sufr. Daniela Eljasa Sommerfeld'a w Katedrze wrocławskiej święcenia niższe. 1736r. subdiakoniat; w list. 1736r. dawał ślub córce Wawrzynca Pacha a Gajdów (w Lubli) zaś 22 gr. 1736r. święcenia kapłańskie.

1736r. Rok ten, był bardzo mokry i krajowcom został długo w pamięci. Gdy chałupnik Piotr Fomanowski a Rzedowicz pow. lubl. stawiał jako świadek i w czasie w dniu 8 czerw. 1785r. nie wiedząc ile ma lat, odpowiedział on że w roku mokrym liczył 25 lat. Sędziowie mu dopiero musieli obliczyć. Więc miał 76 lat.

23.5.1739r. Diakon Wawrzyniec Lyczko, ur. w Dobrodz. otrzymał św. kapłańskie w Katedrze Wrocławskiej. Był Kapłanem w Żabowicach, 1746r. został Komendantem, 1748 prob. w Dobrodzieniu.

1739r. Hans St. Jerzy Stötter burmistrz, Matusz Karpiarek i Piotr Gryja radcy, Paweł Józef Stawik, notariusz miejski. Rę fungowali w Dobrodzieniu.

1740r. Do Dobrodzienia przybył Izzy lekarni Józef (457)
Krause z Wrocławia, jako doktor fizyki i medycyny. Za-
ione, miał Katarzynę z domu Kern szlachkiców. Zapewnie
nie utrzymał się tu długo, bo historia nie wspomina go w r.

1743r. Karol Fryderyk, starszy syn Hanza Jerzego
barona Schöneicha, ur. 11.11.1716r., został pułkownikiem.

W r. 1753r. Kupił na subhastie na 74 tys. flor. państwo Do-
brodzienie, mianowicie: miasto i folwark Dobrodzień
Szemrowice, Wartów, Rzedowice, Gostawice, Głowczyce,
Zwóz, Ligota, Makowczyce.

27.5.1745r. W parafialnym kościele napotykanym
na kapelana Jana Józefa Pruskiego Jerza (Jerz)

1746r. w marcu. Jerzy Józef Lyski jeszcze był na-
prysiężonym notariuszem w Dobrodzieniu. —
Baronówna Blankowska, która dawniej wniosła
sprzeciw sprzedaży Dobrodzienia, rzekła się prawa
pierwotnego, i z data tylko (w marcu) zwrotu kapita-
łu i interesów. — Miasto Dobr. które z narządami
bar. Blankowskiego kredytowości było w sporach, nie
było zadowolone. Przystało państwo na subhastę, i
miał je generał Bernard Henryk v. Bornstädt.

1748r. proboszczem w t.r. był dawniejszy diakon Wawrzy-
niesz Lysko, urodz. w Dobrodzieniu, święcenia kapłańskie
otrzymał w katedrze wrocławskiej. Był kapłanem w Łębo-
wicach, 1746r. został komendantem, 1748r. tu prob.

Kapelanem był ksiądz Franciszek Kupczyk.

13r. 1753r. Miasto Dobrodzień podało prośbę do kró-
lewskiego gabinetu. Wnie opowiadają przebieg strasz-

452) nych procesów... W r. 1650 nie mogli by osiągnąć swego celu, ponieważ naczelnik Krajowy Melchior Ferdynand hrabia Gaszyn, pani właścicielki był bliskim krewnym. Magistrat wówczas nie umiał krytycy ani pisać, i siebie nie dał obciążać.

1755 r. Wacław Stotko był burmistrzem w Dobrodzieniu. Wawrzyniec Płonka i Karper Deska radnymi, Andrzej Wójcicki wójtem miejskim, Baltazar Fuhrman miejskim notariuszem.

1755 r. Urządzona przez Kr. Karola Fryderyka na Dobrodzieniu kamernia, spowodowała na łąkach, stawach przez krzywy odpływ wody, szkody około 500 florenów. Jak Wilhelma Karmanńskiego z Turzy, tak i Anna Skarżę z Wojtki powołano do wrocławskiej Komory domeni i kadano, by na swój koszt uskutecznić powrót przepływu.

1756 r. Miasto Dobrodzień liczyło 661 mieszkańców.

1758 r. Na rynku w D. pomiędzy cmentarzem i strażnicą wystawiono dom szkolny z drzewa.

1758-1781. Jan Krzysztof Wiesner, dotychczasowy pisarz w urzędzie gospodarstwa książęcego, został burmistrzem w Dobrodzieniu.

1760 r. W Dobr. wybudowano dom farny i szkołę.

1764 r. Król Fryderyk Gotfrid książę, pośredniczący dobr. dobrodzienskich, został wysłany jako poseł do Warszawy, gdzie przystąpił do dworu Królewskiego, na co otrzymał po powrocie order czarnego orła.

1764 r. Po 7-letniej wojnie G. Hask posiadał 4 wsi dyktowane: Prudnik, Opole, Racibórz i Tarnowski Górz.

10.11.1775. Na groźbę inspektora gospodarczego Finklera
obywatelom Dobrodzienia egzekucja, odpowiadano:
My, nie mieliśmy żadnej Korzyści z tego, jak nam to
przedstawić chcecie, bo nie gwoździ wolnego śrutu stodo-
wego, lecz ze względu wygodniejszego mielenia mieszan-
szczeranie piekarzom, którzy teraz muszą, albo wozić^{muszą}
do daleko odległych młynów, byliby dostarczyli furma-
nek do przewiercenia kamieni z młynem. (zob. 16.9.1775)
Z Ręcznie obrobione młyn na nowe postawione, chcemy ob-
wiązaćki dawniejsze spełniać nadal. To też

10.11.1676. Wilhelm Chambres baron Cullis na Brunowie i
Rzendowicach w lublinieckim poddaństwie szpitalni w Dobro-
dzieniu 50 tal-~~erów~~, z czego było 3 tal. interesu, na utrzy-
manie jednego poddanego z Rzendowic albo biednego,
który z powodu starości lub choroby nie umie sobie naro-
bić na chleb, Prawo wyboru zatrzymać dla siebie do R. 75.

8.11.1770. Feliks Fryderyk Jan Stümer pochodzący z średz-
kiego Pomorza, został selskocicem. W r. 1772-79 był prosta-
daczem Rudna w glic. Później kupił panstwo Dobrodzień.

Do grodzkiego urzędu posłał material: Dobrodzien,
Lubliniec, Strzelce, Frankowice, Ujazd i Torzek.

1766r. Radca ziemianin Pomian z radą sprawie-
dliwości Ziemieckim odbył Komisję z powodu obowią-
zków służbowych poddanych.

1768r. Za kominiarza na powiat dobrodzieński
przyjęto w miejsce abiegłego do Polki Domkiego z Gło-
nowa Tobiasza Kempfera, który w Nowejrudzie, ucył
iż 1729 r. w końcu był w Raciborzu kominiarzem. Ale ten
nie zadowolili powiatu i uciekinier w 1769 r. wrócił na
stanowisko i utrzymywał jeszcze towarzysza i ucznia.

1768r. Dotychczas wolni włościanie w dobrodzieńskim
gminie byli zobowiązani trzymać straż na kamieniu,
lecz od czasu Dąbwigka i następów był na stałe przy-
jęty strażnik, którego utrzymywali wolni i pańszczyń-
ni ludzie.

1774r. Inspektorem gospodarstwa kamkowego w Do-
brodzeniu był Beck. — Z pomiędzy niewiele zacho-
wanych dokumentów znajdujących się w archiwum
magistrackim w Dobr. zachował się jeden z t. r. na
24 stronach cwiartkowych drukowany porządek po-
gotowia ogniowego i gaszenia. — Miasto D. miało
już 2 bramy zwane „Lubliniecką i Sternowiecką.”

24. 11. 1775r. Urząd gospodarczy, nadał od nowo-
osiadłego mydlarza Wawrzynca Muskaty, czynszu.
Na to odpowiedział magistrat: Od dawnych czasów
mieszkał tu mydlarz i świecarz i prowadził swą pro-
fesję. Po nim robili świece masarze. Gdy tego brakiło ro-

454 bili je mieszkanicy sami. Orzeczenie brzeskiego
wyższego urzędu rządowego z dnia 27 marca 1754 r.
nie mówi o czynszu. W król. rozporządzeniu które
nakazywało miastom przyjmować profesorów i
nie nadano od niego czynszu.

1778 r. Do parafji należały wieś: Ligota z 31 gospodarzami i 144 kat. - Makowenice z 14 gosp. 48 kat. -
Wartów 39 gospodarzy 150 kat. - Przedłwice 36 g. 150
Siemrowice 33 gosp. 129 kat. - Lwów 19 gosp. 79 kat.
Głownice 27 " 100 " - Gostawice 26 g. 110 "
Mianowane wieś były własnością Jana Nep. Karola
hrabiego Sobka. - Gospodarzy w 219, kat. 910.

Wsie: Gwóźdźiany, Dzielna, Bwiniec należące do pa-
rafji dobrodzieńskiej, były własnością pułkownika
Boyer'a i liczyły razem 72 gosp. i 285 kat. - W Turzy,
własności Ziemieckiego było 18 gosp. i 53 kat. - Dobrodzień
miasto 176 gosp. i 696 kat. Razem

1779 r. Piętra zmarłego proboszcza w D. Maria Katar-
zyna Pruszkowska, powołała na wykonawców testa-
mentu Rudolfa Blachę na Wachowie i proboszcza Jana
Jarosia z Wysokiej w pow. oleckim.

1780 r. W podobnym wieku Kominiarz dobrodzieński
Ignacy Tomke, przedstawił swego krewnego Józefa Majera
z Głubowyc na swoje miejsce. 1818 r. wstąpił po nim drugi
syn Ignacy Majer, który zmarł 25 maja 1827 roku.

1781 r. W mieście D. było 101 posiadaczy domów, na
Przedmieściu 31. - Bożnica w D. wybudowana w t. r.
z drzewa, (rok 1846 r.)

1781-82r. Hydri wybudowali sobie na placu
kupionym od rotmistrza Stümera przy moście kam-
kowym drewnianą bożnicę i łazienki, zobowiązaniem
się płacenia do państwowej kasy rentowej czynszu
gruntowego 6 tal. kursujących i 2 floreny. List kupna
i przywileje wystawiony został w lutym 1783r.

1782r. Do Dobr. przybył z chirurgią miejskiego Kryst-
jan Wachtel.

27. 5. 1783r. Zmarła Amalia Fryderyka Henrieta ro-
dzona Mucha, matronka posiadziela państwa alodial-
nego Dobrodzienia Feliksa Fryderyka Jana Stümera.

1787r. Balcer Deszczyk z Dobrodzienia fundował
20 tal. na dwie msze.

1788r. Po 7-miu latach były dwa domy kryte dachów-
ką, 149 sągdrótanri.

1789r. Jan Jorczyk intymarz z Wartowa za siebie i
żonę Jadwigę złożył na 4 msze w roku 2 tal. czynszu z intyma-
— Rotmistrz Feliks Fryd. Jan Stümer sprzedał państwo Do-
brodzien, został jednak dzierżawcą do r. 1797, za to nabył
Brzezinkę.

1792r. Ewa Zmudzin z Wolnego Gradtuba fundo-
wała w kościele farnym w Dobrodzieniu 100 tal. na msze.

1793r. fundowała Jadwiga Lubożańska z Lemnowic
25 tal. na niedzielne modlitwy.

1793r. Magistrat m. D. składał się z członków:
Jan Krystjan Thanne burmistrz policyjny, i rendant
magazynu; Gotfryd Kleiner, radca i skarbowy; Fryde-
ryk Bönisch notariusz; Fryderyk Gräber stolnik, ren-

456) dant ogniowi i kasy stempelowej; Jakób Wyrwich
wójt miasta.

1794r. W t. roku był notariuszem miasta, radcą
komisji sądowej Jan Fryderyk Thiem.

1797. Ludwik Pychy był skarbnikiem w magistracie
dobrodzienskim; Józef Baleske inspektorem leś-
nym; Jan Janica wójtem miasta.

1798r. od tego roku tak często wspomniany doktor
Wachtel, był poprzedniego Krysztjana Wachtel'a synem.

1800r. Od początku tego stulecia wymaszerował garni-
zon z miasta D. a magazyny wojskowe sprzedano. Tamtejszy
proboszcz nabył go i urządził z niego 3 domki dla 6
rodzin na mały płac, ale zobowiązane były w czasie zniw
stawić się przez 6 dni z kosami za darmo, tylko wikt dor-
tany. Wiosną i jesienią każdy ma 18 fur podściółki z grabi
w lesie i za gotówkę pracować na probostwie. Każda
rodzina otrzymała dwa morgi roli dla siebie.

1800r. Kuśnierz Izak Plotz w D. nabył prawo obywatels-
kie, by mógł zwiedzać jarmarki na G. Flasku.

1801r. Burmistrzem państwa dobrodzienskiego był
Jakób Wyrwich, dawniejszy wójt miasta, zaś najwyższy
urzędnik kameralny Weigert głównym dzierżawcą pań-
stwa. Przyglądnijmy się szkole w D. z początku t. stulecia. Stwa.
Była ona tak samo jak te inne domy w mieście z dre-
wa na gruncie maszynym, ale ściany z odrzynków
(odkorków) z kamieniem z desek glina wypieszczoną, dach
z sędziolów. Cały budynek był 22 łokci długi 16.5
szeroki. W nim znajdowała się 11 łokci długa 9 i 9 cali

1. 11. 1802. Wilhelm Fryderyk, ks. brunświcko - bliński
poślubił Marię Elżbietę Wilhelminę księżniczkę z Ba-
deny, i odziedziczył 1805 od swego wuja ks. Fryderyka
Augusta z Brunświku i Olesnicy jego posiadłości na
Głazku pomiędzy innymi i panstwo dobrodziejiskie.

454

szeroka i stała się szkoła, małe pomieszczenie w komorce dla nauczyciela i chlewek na krówkę, wszystko pod jednym dachem. Główny wejście do niego. A drżiś?

1805 r. Proboszcz ks. Jerzy Galbierz w Dobrodzieniu depelowal list zastawny na 100 tal. na rocznicę dla siebie. Z interesów pobierał prob. szpitalny, kościół po 1 talarze, rektor i dzwonnik razem 1 talar.

1806 r. Józef Lompa napisał w swojej historii Olesna krótką notatkę: Gdy w roku tym weszły wojska francuskie na Śląsk, przybył podjazd od Dobrodzienia kawalerji wirtemburskiej w liczbie 50 sztopa i strzykali kwatery w oberży Wichroci.

1807 r. Dwieście pułków nieprzyjacielskich kawalerji okupowały prowincję, było ciężko utrzymać. Powiaty górnośląskie w których jazda była od początku były najbardziej uciskane. Spociał przedstawiano marszałkowi Mortier, iż furaję braknie w Krótku, że ma część kawalerji wystać do Poznańskiego i Saksonji. Nie uczyniono tak.

1811 r. Od t. r. była Komuna zaległa z czynszem od ziemiedrzy i od owsa domenie. Z administracji gospodarczej kilka razy upominana, prosiła o uwzględ i odmówiła zapłaty, licząc na nowy porządek miejski miasta Dobrodzienia i edyktem powszechna wolność zarobkowania zostanie i ona uwolniona.

25 maja 1811 r. W kościele farnym św. Marii Magdaleny, odbyło się przyjęcie obywateli burmistrza przez Karola Washtel'a, zaś 12. 10 t. r. obydwuch radnych.

458) 1811r. Prob. Jerzy Galbierz w Dobr. obalił walący się już szpital i wybudował masywny z własnych środków. Szpitalnicy strzygmywali z kasy szpitalnej drewno na opał, odzież i 2 tal. przy rocznicach jarmużek i ogródek wspólny na zieloniznę.

18.5.1812r. Rozporządzeniem urzędu rady starobowej z t. dn. utworzył magistrat w Dobrodzieniu kompanię z 100 chłopów i wybrał kapitanem Pedella Komisarza sądowego, Antoniego Bukala porucznikiem Jakoba Epsteiną i Mateusza Paula za podporucznika, prócz tego 1-go feldwebla, 10-ciu podoficerów i 7 grajków z tamborem.

1812r. W D. było 168 domów obywatelskich, 210 chlewów, stodoł, szop razem, uszytko z drewna i zabieraczona na 22 tysiące 520 talarów. — W pod. roku liczba ewangelików wynosiła 36.

1813r. Powiat lubliniecki odmaczył się podarkiem 50 koni dla dobrowolnych strzelców. Rendant akcyzowy Zachariasz zebrał w Dobrodzieniu od mieszkańców 7 tal. 5 gr.

1814r. Gdy nastał pokój powojnach o wolność, zmagowały się pobożne fundacje. Urban i Anna Cusdajowie skłótyli 50 tal. na 3 msze. — W D. przebywał sławny mąż Józef Piotr Lompa za prywatnego aktuarjusza, a od lipca za sekretarza w prezydenta Jordana na Szywałdzie. Został nauczycielem w Lomnicy, Lublinie, 1819 w Lubry.

1815r. Miasto D. budowało nowy dom szkolny i promianowanie dla rektora; ie stara strażnica miejska groziła zawaleniem się, wybudowało miasto na własny koszt maszynową strażnicę, z magistrackim pokojem mieszkalnym

cech i pokojem na zebrania radnych miejskich.

1815r. Burmistrz miasta p. Karol Wachtel i podkomorzy Piorko prosili drugi raz o zwolnienie z urzędu. Więć w kwietn. zostało ogłoszone z Kasałnicy ich odejście i nowe wybory.

2.6.1815r. Rząd wrocławski Karat magistratowi w D. porządek urzędu radcy niemieckiego polecił, wszystkim którzy posiadają obywatelską majetność gruntową pociągnąć do przyjęcia prawa obywatela mieszczańskiego.

1816r. wdowa Marja Muskatowa słożyła 50 tal. na 3 mize św. — Umorzenie długów wojennych miało być wspierane w miastach zarządkami z funduszu akcyzów komunalnych. Dla miasta Dobr. zostało przyznane z rządu w Opolu 400 tal. W r. 1818 - 300 tal. 1819r. 230 tal. na 1820 r. 133 1/2 tal. - Ostatnią sumę spożytkowano na brukowanie ulicy Pocztowej i Szpitalnej.

1817r. Balcer Gosinka i żona jego Magdalena fundowały czynsz z gruntu kat. królewskiego 10 tal. na dwie rocznice i niedzielne modlitwy.

1819r. Gazeta urzędowa zawiera długi spis obrońców ojczyzny, którzy polegli w wojnie wolnościowej i nazwiska tych, którzy strzymali krzyż i celazny. Do pierwszych należy jeden z Dobrodzienia, Tomasz Giera, który poległ w bitwie pod Lipskiem.

1819 i 20r. W tych latach płacono miasto D. składek serwisowych miesięcznie 35 tal. i 1 dobry grosz 8 fenigów.

1819 - 22r. W t. l. wyłożono rynek i ulice kamieniami polnymi.

460. / 1820r. Miasto liczyło 1656 dusz.

21 list. 1820r. Umarł ks. Jerzy Galbierz, proboszcz tut. parafii w 76 lat. Ostatni dni przed swoją śmiercią dawał ślub nowożeńcom. Pochowany został przy Kosciółce pogrzebowym św. Walentego. — Administratorem parafii był ks. Sautert aż do kwietnia 1821r.

Po śmierci proboszcza J. Galbierza, pozostał następnym jego bez kapłana przez 20 lat i w czwartek 27 wrz.

1838r. deputowani miasta uchwalili takowego nasadzić. Że oprować pomiernie nie było można, dowiedzieć się o żadnej dotacji fundusze lub kawału roli; po kapitał wstąpił patronackiej i uchwalił w pon. 29. 7. 1839r. dać kapłanowi myta 50 tal. rocznie z kasy skarbowej, a prob. mierzanie i wikt.

25. 1. 1821r. Komora oleska uwiadomiła władze miejskie w Dobrodzieniu, że wstąpił nadopisaki w Brunzowiku wybrata księdza Jana Janickiego ze względu na jego dobre przymioty, na proboszcza w Dobrodzieniu.

1825r. w maju. Ks. Jan Janicki proboszcz w D., został dziekanem i inspektorem szkolnym. — W t. roku wybudowano też stodołę farską.

1828r. Wdowa po Antonim Melku fundowała 50 tal. na dwie rocznice. Lucja Gajdowa 150 tal. jedno śpiewane nabożeństwo i ścieżki Młodej św. — Po dwóch latach dał gospodarz Mateusz Jochczyk z Gostawic 50 t. na mszę — Według opisu Knie'go i Melchera a. t. r. miasto Dobrodzień liczyło 142 domów mieszkalnych, na Przedmieściu szpitalnem 4, na oleskim 45, na Ładach 18.

włażarnie 4 domy Cierne, Okwiecki, Dylki i Heudroski
20 domów, więc razem wznęatkich 211. Pomiedzy temi
dwa dachowka, reszta domów sredniotami krytych.

Szkolow, stodoł i szop było 230, ju za miastem 95 dom.

Według listy z t. roku było w Dobr. uczeni szkolnych 307
z tych było Polaków 242, Niemców 65. — W r. 1829 było 306
mówiących po polsku, 56 po niem. — Dorosłych było w r. 1828
którzy mówili po niem. 242.

1830 r. Kościół pogrzebowy św. Walentego, został pod-
niesiony za pomocą sreb, podmurawany, wydylowany,
nakryty sredniotami i odnowiono wieżę. — Kapitał po-
siadał 2500 tal. Kapitału i rolę z której czynsz z dieria-
wy był rozdzielany szpitalnikom. Zarządca szpitalu
był nawsem miejscowy proboszcz, który był narowno i reu-
lantem.

1831 r. było już 308 uczeni mówiących tylko po niem,
a w latach 1534 względnie 1551 r. rozumiało i mówiło
tylko po polsku.

28 maja 1831 r. Deputacja Kościelna składata się z
rolnika Andrzeja Gitalera, Wojciecha Flakusa i radnego
Józefa Porankę'go, którzy zostali wprowadzeni w swój
urząd w czerwcu. — Szpital w D. posiadał kapitału
zobozego w Kasie 2550 tal. 7 sreb. 1 fen. Prócz tego 9 morgów
rolę, wynajętej za 41 2/3 tal. i ogródek przy szpitalu.

1832 r. Joanna Gosinka fundowata na coroczne
karmienie, sumę i proceję w dniu 16 maja w dzień święte-
go Jana Nep. przed stojącą figurą przy kościele Świętej
Marii Magdaleny w Dobrodzieniu.

462 | 1834 r. Gbur wolny Jerzy Łajda i jego matka
Marjanna z domu Król w Dobrodzieniu fundował
50 talarów na 2 śpiewane Msze św.

1837 r. Zmarła Matgorzata Sosinka, zapis te-
lamentowy po niej przypadł szpitalowi na 166 $\frac{2}{3}$ tal.
Za to mieli szpitalnicy odprawić raz w miesiącu Pro-
go Krzyżową, zaś w dniu śmierci jej otrzymali jedzenie
i 10 srebrnych groszy.

1838 r. Miasto urządziło pierwsze 4 latarnie uliczne,
które kasilano zwykłym olejem; od 1869 r. petrolejem.
Przedtem musiał każdy posiadać domową latarkę i
posługiwać się nią wieczorami dopóty, dopóki im Księ-
życ nie oświecił.

1839 r. Aptekarz Karol Fryderyk Göde w Dobrodzieniu
wybudował masywny dom przy rynku, do którego przeniósł
swą oficynę. — Na budowę probostwa, którą rozpoczęto
budować w t. r. i ten ukończył jego budowę, wyliczono
miasto swoją część okładkę 765 talarów.

1840 r. Władze miejskie w D. urządziły fundusz wy-
nagrodzenia czeladzi w wysokości 200 tal. pod nazwą
„Fundusz Królowej Elżbiety”. Czynną z tych 200 tal. roz-
dzielano dwóm albo i trzem biednym czeladnikom stu-
jącym wiernie i kilka lat w jednego państwa każdego
roku 13 list. Rząd zatwierdził ten fundusz.

1842 r. Według schematyzmu biskupstwa wrocł. w Do-
brodzeniu odbywały się w kościele parnym raz do
miesiąca Kazania prawnieckie. — Na fundację w Ko-
ściele zostało złożonych 40 tal. na śpiewane rekrowjem

11. 11. 1842. Rodzice ks. prob. Jana Janickiego w Dobro-
dziemiu, Jan i żona jego Joanna z d. Szoflik ob-
chodzili stote gody matczyńskie. W pochodzie jubila-
torów do kościoła brata udział wzięli rada miejska i ma-
gistrat, stężyli życzenia i ofiarowali jub. p. Krzyż
a syn ich duchowny odebrał odnowienie przyrzeczeń
śluba.

468

na duszę Jakóba Horoka i 100 talarów na Zrocznice na
duszę zmarłych Pawła i Józefa żony jego Batorów.

24. 4. 1843 r. w t. d. przybył do Dobrodzienia na kapela-
na Mr. Franc. Gromarczyk.

16. 5. 1843 r. Mr. Jan Janeczko prob. w D. obchodził imieniny
i abrahamowiny. Miasto podarowało mu srebrny puchar; i
deputacja Kościelna i powiatowa ze starostą, krajowym
Aulikiem na Kochanowicach podarowała srebrny kie-
lich. — Proboszcz Dominik Adamski z Parowkowa złożył
życzenia; prob. Augustyn Witkowiec z Lublińca wygłosił
mowę uroczystościową po polsku; po niem. lokalista Mr.
Franciszek Gornutka z Kochanowic.

1845 r. W miejskim lesie dobrodzieniskim urządzono 5
aleji, gliniaki narównano i przetrącono na przechadzki.
Od 26 marca 1845 r. był kapelanem Kar. Alojzy Weiss;

" 14 października 1845 r. — 18. 2. 1846 r. Mr. Józef Konsalik

1. 6. 1846 r. W D. spaliła się bóżnica [⊕] wystawiona w r.
1782. W miejsce tej wybudowali żydzi w r. 1848 nową na
3500 tal. — Przy 1642 osobach mówiących polskim języ-
kiem było 398 mówiących po germańsku.

23. 3. 1847 r. Kapelanem był Mr. Fr. Walczuch, następnie
Mr. Józef Troška. — 13 lip. 1847 r. objął miejsce kapelana Mr.
Franciszek Kalus.

1847 - 49 r. Budowa szosy z Dobrodzienia do Mysłiny
11 km. długa kosztowała 11 tys. tal. Na co Komuna pło-
żyła 1000, ksiądz, 10 tys. tal. Gwarancje utrzymanie jej
w dobrym stanie ma dobrodzienko-matopiziancki
związek szosowy.

464. 1847r. Proboszcz Ks. Jan Halama napisał po-
między 6076 parafjanami 526 Niemców.

1848r. Spalita się tu Kapliczka św. Wojciecha, stojąca
na Wesołej na północno-wschodnim kącie Krzyżującej się
się ulicy Lublinieckiej z ulicą Hankową obok krodta. Po-
dtwisynek rozprawach magistratu i proboszcza Halamy Ja-
na, wybrali miejsce przy kościele ewangelickim naprze-
ciw cmentarza przy ulicy do Gremrowic.

31.7.1848r. Wśród pociżono kamień węgielny pod nowy
kościół ewangelicki, który już 3 grud. t. r. roku został św-
święcony przez radcę Konsystorjalnego Szulca z Opola i
pastora Typenrotha z Greszce. Roboty prowadzone były
przez mistrza murarskiego Wawrzynca Gońską. Kościół
jest 20 metr. długi, 13.5 metr. szeroki, 9 metr. wysoki. W nas-
tępnym roku rebudowano nakrycie i ustawiono kazalnice.

1.7.1849r. został ustanowiony Kapelan Ks. Ryszard Thill z
ur. 25.6.1826 r. w Gliwicach.

8.7.1849r. W kościele parnym w G. odbył się ślub młż
św. Ks. Juliusz Nowak, trzeci brat, jeden z nich wygłosił ka-
zanie polskie, drugi niemieckie i obaj mu asystowali
przy nabożeństwie. Został kapelanem w Olesinie, 1855 r.
administratorem kuracji w Kluckborku, kapelanem
w Bieńkowicach w racib., 1860 fundatystą w Szamysławie,
1863 r. lokalista, później proboszczem w W. Stanisławach,
inwestowany 1870 r. — Wdowa Kupcowa Joanna
Friedländer, urodzona Szynwald, w Gliwicach, która
była z mężem bezdziećmi, przekazała testamentem
i dodatkiem z r. 1855, by z jej majątku zaciżono dom dla

465

sierót męskich i żeńskich żydowskiej Konfesji tu w Dobrodzie-
W r. 1867 potwierdził tę sprawę nadprozydent i 1877 r. maj-
dowały się dwie żydowskie sieroty w Domu sierót. Opiekę
nad nimi miała wdowa Babeta po zmarł. Friedländerze.

1848-9 r. W tym to czasie wybudowano w D. nowy ratusz
na rynku, kosztem 10 tys. tal. na co przyzwolono podarek
4 tys. tal. reszta została pobrana ze środków skarbowych.

24.12.1849 r. Ksiądz biskup Melchior Diepenbrock przestąpił
podarek 50 tal. na budowę nowego kościoła w Dobrodzieniu,
w miejsce spalonego w r. 1846 r. ^{22.?} (na Rynku.)

1850-52 r. W t. czasie wybudowano szosę prowincjonalną
z Dobrodzienia do Lublicza długości 19.3 km.

1851 r. Na nowym Rynku w nowej dzielnicy miasta D.
wybudowano sklepy z budami targowymi. Do nich przy-
budowano w r. 1872 sklepy masikawy. — Miasto płaciło:
podatku gruntowego 420 tal. 5 srb. gr. — podatku pogłównego
(klasowego) 1413 tal., podatku procedurowego 484 tal. —
Pozostałe mury spalonego kościoła stojącego na Rynku, kos-
tały rozebrane.

20.1.1838-57 r. Za czasu prob. Henryka Straussa, któryś 692 tal.
28 srb. gr. na różne fundacje. (zob. niżej)

18 maja 1852 r. Wikariat generalny zezwolił braci do bu-
dowy kościoła ostry piasek z pagórka przez który prowadzi
szosa z Opola i należy do parafji. — Ewangelicy zebrali
w swoich kościołach na Głazku i dowolonego kolektowania
po domach 1200 tal. za które kupili sobie organy. —

✓ Ks. prob. H. Strauss, urodz. 1812 r. w Garncharstkiej w p. świd.
wysw. 1836 r., kapłanem w Olszatynie, w paź. 1838 r. Kate-

466 cheta, w gimnazjum w Raciborzu, od 5 marca 1847 r. administratorem parafji w Naczystawicach i inspektorem szkolnym na powiat kowieński. Dochód kwartalny ustanowiono na 68 $\frac{2}{3}$ tal. — W domu chorych przybudowano izbę pod dachem kosztem 26 tal. Rok później zrobiono przybudówkę masywną także w. kosztu 150 tal. na gralnia, co kosztowało 150 tal.

7.1.1854 r. został ks. Henryk Strausf natwierdzony proboszczem parafji dobrodzieńskiej i insp. szkolnym, ur. 1.6.1812, w Markdorf (Garnersko pow. świdnicki) wyk. 29.9.1836 r. — Kościół św. Marii Magdaleny nie zupełnie wykończony otrzymał poświęcenie tymczasowe.

2.6.1854 r. Umarł ks. dziekan i inspektor szkolny Jakób Karol Zemanek w Lubecku. Umarły urodził się w Głowicach 1809 r., w r. 1835 otrzymał święcenia kapitańskie, został kapłanem w Tyrolądzie, potem w Kozlu, otrzymał dekret do Dobrodzienia 11.12.1839 r., objął już 1.8.1840 r. administrację w Lubecku, odchodzi 1842 r. na kapłana do Rued; 1844 r. znowu administratorem w Lubecku, po 5 latach prob. w Lubecku, 1849 r. w maju dziekanem i inspektorem szkolnym. — 1854 r. Według rejestru pomiarów z t.r. cmentarz żydowski mierzył 1 morg 77 kwadratowych prętów, włącznie 66 □ prętów drogi do odwr. trypów. Cmentarz ten jest ozdobiony pięknymi pomnikami.

5.5.1855 r. Nawiezie kościoła w D. został wciągnięty Krzyż rogatka. — 30.6.1855 r. Karol Porwik z Dob. został wyk. na Kapłana. — W t.r. urodziło się 229 pł. i 8 niepl. dzieci, z których matki było 57 kat. 2 mieszanych, zmarło 229 osok.

1 lipca 1856 r. we wtorek odbyło się poświęcenie dwóch
dzwonów ulanych u dzwonoleja Loska w Opolu, na 662 tal.
Akta poświę. dokonał ks. dziekan Eugeniusz Biernacki z Lublińca.
Wielki dzwon nosi napis: Maria, подарowany
przez króla Fryderyka Wilhelma IV. Drugi dzwon: Józef,
stopiony w czasie pożaru 1846 r. przez lady 1856 r. Na matym:
Ułany we Wrocławiu 1847 r.

1856 r. parafia św. Marii Magdaleny liczyła 5272 kat.
135 pr. 258 ryd. - Kaplica pogrzebowa św. Walentego.
Szkół 3 naucz. 273 dx. - Gwoździany z 1 n. 104 dm.
Ligota Dobr. 1 " 78 " Głownyce " 1 " 112 "
Gostawice, Żwóz, Dzielna, Bralin, Przedawice, Redzin,
Gremrowice, Warłowo, Malichów, Kłotawice, Ligota Ma-
kowice, Furze i 30 domów leśnych gburów. - Filja:
Gremrowice. - W Dobrodzieniu znajduje się kaplica
św. Wojciecha, wystawiona na pamiątkę jego pobytu.

1856 r. w t. r. było urodzin 256 ślub. 13 mied. dzieci.
Ślubów małż. udzielono 57 k. 2 mied. 229 osób

13 maja 1857 r. Ks. administrator z Lublińca dekreto-
wany jako taki do Dobrodzienia. Po 3 latach został proboszcz.

1. 6. 1857 r. Od kw. 1852 r do 1857 r. zebrano na budowę
kościół w Dobrodzieniu, jak ze wsiów tak i innych podar-
ków razem 21121 tal. 13 arbr. gr. i 4 fenyczy (Krajcarów).
Wydatków było 18818 tal. 8 srebr. gr. i 1 fenycz. - Pozosta-
ło w gotówce 2303 tal. 5 gr. 3 fen. (piętałk.)

9. 7. 1857 r. Ks. Henryk Strauss, prob. w Dobrodzieniu
został przeniesiony jako taki do Olesna. Lud tamtejszy
opłakiwał go jako wielkiego dobroczyńcy.

468/ 19.8.1857r. objął miejsce Kapelana Kr. Hieronim
Mende. — 1858r. Teodor Schück podał w swojej statys-
tyce rejencji opolskiej, tabelę mowy; według ostatniej li-
czył Dobrodzień 1713 polskich, 480 niem. mieszkanców.

24.1.1860r. Proboszcz Ryszard Thill. Za jego czasu do-
szły parafianie na różne fundacje 430 tal. — Urodz.
25.6.1826r. w Gliwicach, wysi. 1.7.1849r.

1863r. Kapelan Józef Witkowski.

1864r. Kasa cementarna w D. oddano pod zarządek pro-
boszcza Lichemu, w Kosice urządowi parafjalnemu.

Od 6.8.1864r. do 2 lip. 1872r. był przy boku prob. R. Thilla,
Kapelanem Kr. Karol Nowak.

1865-66r. W tym czasie wybudowano szosę powiato-
wą z Dobrodzienia do Olesna na którą Komuna dobro-
dzieńska otrzymała 1000 tal.

Od 1865r-1881r. Za te lata musiało miasto D. wyścić
składkę Komunalną powiatowych w kwocie 40 484
marek 74 fen.

2.7.1867r. Biskup sufr. Adyjan Włodarski, odbył winy-
tacje Kościoła i bierzmował wiernych.

2.6.1868r. Osminu posiadricieli gruntu spłacili ks. pro-
boszczowi R. Thill. należne 10-ciny od r. 1866 - co zostało
zatwierdzone w podanym dniu. — Parafia ewangel.
która należała z początku do Gliwic potem do Opola,
została przyłączona do dekanatu kluckborskiego.

1869r. Na rynku w D. przed Kat. Kościołem ustawiono
6-cio Różną latarnię, na stopie żelaznym, na ulicach
było 5 latarni.

Prob. R. Thill (zob. 1860r.) Kapelan Ks. Karol Nowak 2.6.4.
urodz. 19.1.1838 w Wóznikach, wysw. 4.7.1862r.
1870r. parafia liczyła 6992 kat, 190 pr. 290 ryd.
Szkapla pogrzebowa na cmentarzu św. Walentego. Do
parafii należało: Gremrowice & kościółem św. Trójcy,
1170 wiernych. - Gł. w Dobr. 4 kl. 368 dz. - Gł. 1 kl. 154 dz.
Ligota 1 kl. 162 dz. Głowczyce 1 " 170 " - Brziniect 111 "
Gwoździany 1 kl. 92 dz. - Rzendowice 1 kl. 172 dz. - Larnet
Dobro - Makowczyce, Thury, Wartow, Gostawice, Zwierz &
Rędninem, Dzielna, Gwoździany, w. inn. Pr. R. Thill
1872r. Ks. prob. Ryszard Thill zmarł. Zmarł w. 25
czerwca 1876 r. Gł. w. ord. 1.7.1849r. Przerz. 46 lat, Kap. 23.
Matka jego i spadkobierczyni po zmarłym, Laura
zrzekła się spadku po synie i fundowała 50 talarów
na rocznicę & swego syna.

4.4.1872r. W m. zmarłego prob. R. Thill'a, został dekre-
towany tutejszy kapelan Ks. Karol Nowak administrato-
rem, objęcie nastąpiło 30 kw. - Kapelan przybył w lipcu
w osobie Antoniego Szafranka.

23.10.1873r. przybył nowy prob., w osobie Ks. Emila
Wagnera z Głogowa †, ur. 25.10.1836 r. wysw. 30.6.1860 r.
Kapelan: Ks. Antoni Szafrank z Góściszyna rodem,
urodz. 5.11.1841 r. wysw. 27.6.1867 r. (brat brat † J. Szafr. 74r.)

1875r. Wpływ pieniędzy od miast na cmentarzu w R.
wynosił 258, rok później tylko 106 marek, nadwyżki
w t. r. było 37, - 1876 r. 80 i 1877 - 51 marek.

1878-9r. Miasto D. zapłaciło w t. l. i podatku dochodowe-
go 1278 marek, podatku klasowego 3813, proc. 1716, gran-

440) towego i budowlanego 1930 m. r. k.

1880 r. w t. r. było już 7 latarni na ulicach miasta Dm.

1881 r. liczba ewang. wyn. 140 w mieście, na wsiach 195.

1882 r. było latarni 13. - To oświetlenie kosztowało w roku

1868 - 56 tal. - 1873 - 86 tal. - 1878 ale 280 marek.

Wr. 1883. Prob. Emil Wagner f. ur. 25.10.1836 r. w Łtógowie,
wyswiecony na kapłana 30.6.1860 r. - Kapłan - parat.

1886 r. parafia św. Marii Magdaleny liczyła katoli-
ków 6516, prot. 305, żyd. 195. Nowa parafia.

Win: z kamieniem 2121 kat. 148 prot. 195 z. - Prosiół
pogrzebowy św. Walentego. - Szkoła 3 klasy.

Filia Szamrowice św. Trójcy, 630 kat. 4 pr. - szkoła 1 kl.

Bzinie 320 kat. 7 prot. - Szk. 1 kl. - Trzcinia 109 kat.

Ligota dobrod. 507 kat. 43 pr. " " 2 "

Gwóźdźiany 414 " 32 " " " 1 "

Gostawice 278 " 2 " - Głowczyce 388 l. 1 p. szk. 2 kl.

Kałowczyce 175 " 12 " - Rządowice 466 " 4 " -

Turza 183 " 11 " - Wartów 543 " 12 "

Zwón-Rędzin 428 " 18 " 1391 17

25.5.1889 r. Najprzewielebniejszy Ko. biskup - sufr. Herman
Gleich, przybył do Dobrodzienia z przyjmowanymi go mader-
uoczyć. W nieda. odbywał sakr. bierzmowania. W

pon. 27-go wyjechał do Sierakowa, odprowadzony
przez jeńców. Tu w S. po odprawieniu cichej mszy św.
wybierzmował 1848 osób. Po południu wyjechał do Lubec-
ka. Wśródnie urzędował dostojnemu Gościowi wspaniale

Kas. d. w. on, który przed przyjeźdem do niego [przyjęcie.
po śmierci Fryderyka III († 1888 r.) został

naprawiony i 9 chorwca w L. Sw. pierwotny rax jego 1471
 drwiątki wystawiliśmy.

1890r. parafia karyta 7245 Kat. 315 pr. 173 i. M. p.	
Wmci 2068 Kat. 181 pr. 173 i. - Kościół parafialowy.	
Skremowice filja Sw. Trójcy 908 Kat. 12 prot. - 1 kl. 143 K. dz.	
Bainice 366 K. 14 prot. GxK. 1 kl. 104 Kat. 2 pr. dz.	
Dzielna 112 " - - - - - w miejscach 5 K. 348 " - "	
Ligota dobra 515 " 32 " " 2 " 131 " - "	
Gwoździany 391 " 24 " " 1 " 120 " 5 " "	
Gostawice 242 " 6 " " " " " " " "	
Głowczyce 391 " - " " 2 kl. 188 " - "	
Makowczyce 208 " 4 " " " " " " " "	
Przedawice 336 " 5 " " 1 kl. 87 " - "	
Turza 181 " 13 " " " " " " " "	
Wartow 556 " 4 " " 1 kl. 109 " - "	
Wólin-Redzin 377 " 9 " " " " " " " "	
Zamek Dobry 106 " 11 + 1 i. " " " " " " "	

101 + 74 13. kl. 130 " 8 pr. dz.

4.1.92r. opuścił Ks. Kapelan Ernest Bresler swoje
 stanowisko, aby udać się na głazem swego biskupa do
 Gorzowa. Urodz. 30.12.64r. w Pytomiu, wgiar 22.6.1890r.

1894r. parafia lix. 6757 Kat. 315 pr. 174 i. Nowa pols.	
Dobrodzieci 2068 K. 181 pr. 171 i. GxK. 5 kl. 350 Kat. dz.	
Bukiniec 366 " 14 " - " 1 " 105 " " "	
Dzielna 112 " - - - - - - - - - - - - - - -	
Ligota dobra 515 " 32 " " 1 " 140 " " "	
Gwoździany 391 " 24 " - " 1 " 120 " " "	
Gostawice 242 " 6 " " - - - - - - - - -	

472) Gtowczyce	391 k.		Lubota	2 kl	214 k.	du
Makowczyce	208 "	4 pr.	"	—	—	—
Rzędowice	336 "	5 "	"	1 "	88	—
Turxa	181 "	13 "	"	—	—	—
Zwora-Rodzin	377 "	9 "	"	—	—	—
Zamek dobr.	106 "	11 " 3 pr.	—	—	—	—
Filia Skemrowice	908 "	12 "	"	1 kl	140 "	"
Wartow	556 "	4 "	"	1 "	106 "	"

Prob. Ks. Emil Wagner (zob. 23.10.73) - Kap. - vacant.

1896r. Par. licz.	4173 k.	319 pr.	140 k.	(Kap. pogr. św. Walentego)		
Dobrodzień	2079 k.	192 pr.	180	Luboty	5 klas	410 k. — du.
Bainiec	407 "	—	—	" "	2 "	219 " 1 pr.
Dzielna	138 "					
Ligota Dobr.	695 "	25 pr.	4 pr.	" "	2 "	138 " 5 "
Gwóźdźniany	353 "	29 "	—			
Gostawice	276 "	7 "	—			
Gtowczyce	337 "	—	—	" "	3 "	224 " 1 "
Makowczyce	186 "	4 "	—			
Rzędowice	447 "	8 "	—	" "	2 "	102 " 1 "
Zwora	409 "	4 "	—			
Zamek Dobrodz.	133 "	15 "	4 "			
F. Skemrowice	986 "	6 "	2 "	" "	2 "	139 " —
Wartow	575 "	13 "	1 "	" "	2 "	110 " 3 "
Turxa (oleckie)	134 "	15 "	—	Prob. Emil Wagner (zob. 73n) (23 października)		

23.1.1898 + objazd parafji św. Marii Magdaleny w Dobr.
Ks. Wiktor Ganczarski + dziekan późniejszy na dekanat

Subliniecki (8.7.1904r.) Urodz. 16.1.1849 r. w Wodzisławcu 473
 wysw. na Kapłana 28.6.1873. Kapelan ?- ?
 1900 r. w t. r. liczył Dobrodzień 2660 mieszkańców.
 Od 14 wrz. 1908 r. był kapłanem przy boku ks. proboszcza
 Ganczarskiego, ks. Franciszek Gojny † urodz. 2.7.1887 r.
 w Roznowskim Lesie, wysw. 22.6.1907 r. (z r. 1913.)

1911 r. Dobrodzień liczył w t. r. 2948 mieszkańców.
 Do parafji należały: Zamek x 117 Kat. 15 pr. 7 ryd. — Briniec
 x Boukamie 404 Kat. — Dzielna 102 Kat. — Ligota Dobr. 651 K.
Głowczyce x Lajdanie 392 Kat. — Gostawice 288 Kat. 7 prot. —
Gwóźdźiany 363 Kat. — Makowczyce 180 Kat. 1 pr. — Przedowice
 438 K. 8 pr. — Turzy x dworcem Mytilina 243 K. 10 pr. — Kolo-
nja Wilhelmskorst (Nowy Briniec) Kat. 0, 197 prot. — Zwów x
Redzinem 392 Kat. 10 prot. — Skemrowice filja x Kościółem św.
Frojcy x Kowurami i Tombrowica 841 Kat. 11 pr. — Dofilji na-
 leżały: Przywory 31 Kat. 1 pr. — Wartów x Bracia Kowem i Mal-
skowem 630 Kat. 16 prot. 4 rydów.

Szkół:

duch.

dzieci

<u>Dobrodzień</u>	9 kl. 675 K. — pr	<u>Brinica</u>	3 kl. 140 Kat.	du.
<u>Ligota dobrdz.</u>	3 " 182 " —	x tych	46 x par. Staniszone.	
<u>Głowczyce</u>	3 " 213 " —	<u>Gwóźdźiany</u>	2 kl. 117 K. 17 x p. Pa-	
<u>Redzin</u>	1 " 29 " 4 "		wonkowa.	
<u>Przedowice</u>	2 " 98 " 2 "	<u>Skemrowice</u>	3 kl. 172 K. i 1 pr. du.	
<u>Wartów</u>	3 " 139 " 2 "	prócz tego odwiedza	87 Kat. du.	
		x <u>Turzy</u> x <u>Szkół</u> Kat. w <u>Mytilinie</u> ,		
x parafji <u>W. Stanisza</u> x a pow. <u>strzeleckiego</u> , i 6 Kat. dzieci x <u>Dą-</u>				
<u>browie</u> prot. x <u>Kole</u> w <u>Mnichusie</u> , parafji <u>Praszyów</u> , pow.				
				<u>ycobski</u> .

474.) Dódkis' niema kościoła w Gwóźdźnianach, sąte petki lat materiały i jeszcze materiały. - In Kola 2 kl. 117 k. dr.

4.1.1912 r. wezwartek zmarł dziekan i prob. Ks. Wiktor Ganczarski w Dobrodzieniu, ur. 16.1.49 r. wysw. 28.6.73 r. 10.7.1912. objął parafję św. Marii Magdaleny Ks. proboszcz Eugeniusz Wolko† urodz. 13.7.75 r. w Nasale w powiecie sycowskim pod Bralinem; wysw. 23.6.1900 r. - W r. 1905 już został proboszczem w Przychodzie przy kościele św. Jana Chrzciciela, a parafja liczyła 3017 kat.

9.1.1913 r. Dawniejszy kapelan Ks. Fr. Gojny został kuratorem w Rybnikowicach w powiecie prudnickim, dekanacie niemodlińskim.

29.10.1925 r. kapelan Ks. Paweł Michalski† Dr. filozofii objął posadę kapelana I w Dobrodzieniu przy boku Ks. proboszcza Wolko. Ks. P. Michalski ur. 25.5.83 r. ^{w Kłodzku} wysw. 20.6.1910 r.

W niedz. 1 maja 1921 r. zmarł Ks. Eugen Wolko† prob. tujejszy. Zm. urodził się we wtorek 13.7.75 r. w Nasale p. Bralinem, wysw. 23.6.1900 r. Zmarł w wieku 46 lat.

Weczw. 20 lipca 1922 r. objął probostwo tujejskie Ks. Jan Gładyski†, urodz. 5.7.1881 r. w Łorach, wysw. 22.6.1907 r.

Przy swym boku miał jednego kapelana i to: Ks. Jana Wesotę† urodz. 19.4.1899 r. wysw. 30.1.1927 r. ust. 25.9.31 i emer. Ks. prob. Karol Bryon† urodz. 13.11.1872 r. ord. 23.6.96 r.

→ tu 1925 r.

1928 r. marzec.

Dobrodzien. Ze statystyk rocznych. W minionym roku 1928 zapisano w urzędzie stanu cywilnego 94 narodzenia, 51 zgonów, 22 związków małżeńskich. - Natomiast w parafjalnym urzędzie dobrodzieńskim zaksięgowano: 259 chrztów (nieślubnych 16), ślubów małżeńskich 61, (w czym 4 małżeństwa mieszane) pogrzebów 104 (w czym 3 porody nieżywe, dzieci do 14 lat 38, ponad 14 lat 68). Św. Komunji rozdano 42 120, a 143 chorych zaopatrzone na śmierć.

Dobrodzień. Zmiana przynależności parafji myślińskiej. Na ogólne życzenie parafian w Myślinie parafja myślińska zostanie odłączona od parafji Staniszcze, przyłączona do parafji dobrodzieńskiej. Gmina myślińska na zamiar urządzić własny cmentarz, ponieważ cmentarz dobrodzieński jest zbyt odległy. *marz. 28 r.*

16.12.1929

1930.

475

Dobrodzień. Odnowienie kościoła. Roboty nad odnowieniem i rozszerzeniem tutejszego kościoła są na ukończeniu. Uroczyste poświęcenie odnowionej świątyni wyznaczono na dzień 16 grudnia. Taksamo otrzymała szatę kościół parafjalny w Małych Łagiewnikach. Malarskie powierzone znanemu berlińskiemu malarzowi Freyowi. Zupelnego wykończenia wszystkich robót należy się spodziewać dopiero na wiosnę. 1930.

Dobrodzień. Odpust. Tutejsza parafia obchodziła swój doroczny odpust. Już 76 lat stoi tutejszy kościół i niejedną już przetrwał burzę. Pierwszy kościółek spalił się w roku 1846. Pięć lat później rozpoczęto budować nowy kościół, który stoi jeszcze do dziś dnia. Poświęcenie obecnego kościoła parafjalnego odbyło się 15 listopada 1854 r. Rok później zakupiono organy i dzwony. Szczególna zasługa około budowy kościoła przypada ks. proboszczowi Strauszowi. Ostatni odpust był bardzo uroczyste obchodzony. Napływ wiernych z okolicznych parafij był nader wielki. W pracy duszpasterskiej pomagało tutejszemu duchowieństwu kilku księży obcych. 30.

Komunistyczne wybryki na cmentarzu w Dobrodzieniu.

Bezbożnicy, zrzeszający się w organizacjach komunistycznych, coraz agresywniej występują przeciwko wierzącym, zwłaszcza w miejscach uświęconych. Wybryki ich uchodzą bezkarnie, mimo, że wywołują ogólne zgorszenie i prowokują ludność katolicką. Niezwykle drastyczny wypadek miał miejsce w Dobrodzieniu. W szpitalu tamtejszym zmarł pewien robotnik, którego rodzina życzyła sobie godny katolicki pogrzeb. Pochód pogrzebowy miał wyruszyć ze szpitala miejskiego na cmentarz katolicki. Miejscowi komuniści w liczbie około 50 zamierzali z pochodu pogrzebowego urządzić manifestację komunistyczną. Twierdząc, że zmarły był członkiem ich organizacji, przybyli gremialnie przed gmach szpitala, niosąc demonstracyjnie wielką płachtę czerwoną. Przeciwko temu zaprotestowała rodzina i prosiła miejscowego ks. proboszcza o interwencję. Przywołana policja próbowała początkowo odebrać komunistom czerwoną płachtę, jednak później z zamiaru tego zrezygnowała. Ks. proboszcz zażądał od policji, aby ta przeszkodziła profanowaniu cmentarza przez komunistów. Komuniści zostali też początkowo wstrzymani i zmarły byłby pochowany bez ich uczestnictwa. Gdy jednak po skończonych modłach ks. proboszcz cmentarz opuścił, policja po pertraktacjach z komunistami wpuściła ich na cmentarz. Czerwoną płachtę zostawiono wprawdzie poza murami cmentarza, jednak komuniści złożyli wieniec na trumnie zmarłego, jeden z nich wygłosił bezbożne przemówienia a na zakończenie odśpiewali chórem pieśni bolszewickie.

Dobrodzień. Odpust. 30 W piątek 14 lutego obchodziła gmina dobrodzieńska uroczystość św. Walentego, któremu poświęcony został mały kościółek drewniany na cmentarzu. Z bliska i daleka napływały rzesze wiernych, by wziąć udział w nabożeństwie w starym kościółku, zbudowanym w 17 wieku. Uroczystości rozpoczęły się w czwartek wieczorem. Przenajświętsze zostało przeniesione tegoż wieczora do kościółka. Kazanie wygłosił O. Franciszkanin na placu przed kościółkiem, który nie mógł pomieścić wszystkich wiernych, a nabożeństwo odprawił ks. proboszcz nadisch. O godz. 2 po południu przeniesiono znowu Przenajświętsze w uroczystej procesji przy dźwiękach dzwonów głównego kościoła, gdzie odbyło się Błogosławieństwo.

25.9.1931 r. został ustan. Kaplanem Ks. Jan Wesoły f. Urodz. 19.4.1899 r. wyśw. 30.1.1927. 1931 r. Przebywał tu ten emerytowany prob. Ks. Karol Bryś. Urodz. 13.11.1872 r. w Dobrodzieniu, wyśw. 23.6.1896 r. - 10 roku 1911, nie miał parady, dopiero 5.6.1913 r. otrzymał probostwo w Lutowie pow. milicki.

Dobrodzień. Tutejsza parafia liczy około 7300 dusz. Mniej więcej 4000 parafjan uczęszczało na nabożeństwa. Do spowiedzi świętej przystąpiło 5500. Komunii świętych rozdzielono 56264. 262 noworodków ochrzczono; ślubów zamknięto 78, pogrzebów odbyło się 85. Odwiedzeń chorych liczono 140. Z Kościoła wystąpiło 11 dusz, a 4 powróciło na łono Kościoła. 2 r. 32.

26.7.1931 r. mija 60 lat, jak zmarł s. n. prob. w Olesnie Ks. Henryk Strausz. Zm. wr. 1872 roku w Garnce Ks. w pow. świdn. Świecenia otrzymał 1836 r. potem był Kapł. w Okrzeszynie; 1838 r. Katechetą w gimnazjum rościb. 1847 r. administratorem w Maczysławicach. 1852 przybył do Dobrodzienia. 1854 proboszczem. - 1857 prob. w Olesnie.

476/ 8.12.1933.

1933r.

**Poświęcenie figury „Niepokalanie Poczętej”
w Dobrodzieniu.**

W święto Matki Boskiej „Niepokalanego Poczęcia” (8-go grudnia ub. r.) parafia dobrodzieńska obchodziła wspaniałą uroczystość mariańską. Przed farnym kościołem wyniesiono ku czci „Niepokalanej” na postumencie artystycznie wykonaną figurę Królowej Niebios. Poświęcenia dokonał miejscowy ks. proboszcz Gładisch w obecności patrona parafii księcia Chrystiana i jego małżonki i bardzo licznej rzeszy parafian. Chór cecyliński oraz kongregacje polska i niemiecka odśpiewały kilka pieśni. Uroczystość zakończyła się uroczystym nabożeństwem i „Te Deum”.

Parafia liczyła parafjan
7613 kat.

12.10.1935r. zmarł emmer.

proboszcz ks. Karol Bryś.

w Dobrodzieniu. Zmarły urodził się w środę 13 liста
1878r. w Dobrodzieniu, wysw. 23.6.1896r.

Wr. 1870 nie było jeszcze kościoła w Gostawicach.

Wierni musieli 3-4 km. chodzić do kościoła św. Marii Magdaleny do Dobrodzienia, gdzie był proboszczem od 24 stycznia 1860 r. ks. Ryszard Thill f, urodz. 25.6.1826 r. w Gliwicach; wysł. na kapłana 1.7.1849 r. - Kapłanem był ks. Karol Nowak, urodz. 19.1.1838 w Woźnikach, wysł. 4.7.62 r. 1872 r. Zmarł prob. ks. Ryszard Thill. przeżył 66 lat.

Od 23.10.1873 r. objął probostwo dobrodzieńskie ks. Emil Wagner f urodz. 25.10.1836 r. wysł. 30.6.1860 r. - Kapłanem był ks. Antoni Szafranek, urodz. 5.11.1841 r. w Gościćcinie (zapewnie był synem brata młodszeo od Józefa Szafr.) wysł. 27.6.1867 r.

1896 r. Gostawice liczyły 276 kat. 7 prot. Łukotyn było.

1911 r. " " " " " 288 " 7 " " " "

Kościół św. Apostołów Piotra i Pawła. - Według kroniki parafjalnej, kościół ten był niegdyś świątynią pogańską.

4.11.1854r. objął probostwo w Dolnej przy kościele św. Apost. Piotra i Pawła, ksiądz Antoni Szyszkowicz, emerytowany dzierżan & jubilat, posiadacz ielarnego krzysia 4 klasy.

Urodz. 5.7.1792 r. w Łorach, wysw. na kapłana 16.12.1816.

W r. 1870 jeszcze żył. Umarł jednakowoż 1871r. dożył 79 lat.

1856r. Dolna liczyła 595 katolików. - Sakota z Franciszkiem a 94 dziećmi. Prob. Antoni Szyszkowicz, (z. 54r.)

1870r. w tym r. ks. prob. A. Sz. miał przy sobie kapłana ks. Wilhelma Büchs'a & urodz. 29.9.1841r. w Obrowcu, wysw. 28.6.1866r. - Parafia Dolna z Charnorinem liczyła 580 kat. - Sakota 2 kl. 130 dz.

5gr. 1872r. objął po amantym prob. ks. Antonim Szyszkowiczu, ks. Józef Kratuzia parafję Dolną. Urodz. 7.3.1824r. wysw. na kapłana 1.7.1854r. Kapłan nie miał p. sobie.

Wr. 1886. parafia liczyła 646 kat. Mowa polska.
Dolna licz. 611 kat - szkoła 2 klasy Folwark Johannedorf 35 kat. - Proboszcz - vacat.

19.1.1887r. Umarł ks. prob. Józef Kratuzia w Dolnej, ^{wyż.} ^{not.}
11.7.1887r. został zastwierdzony proboszczem ks. Antoni Thomas & urodz. 11.11.1835r. w Tuszcu, wysw. 28.6.1865r.

1890r. parafia licz. 637 kat. - w m: 605 k. - Folwark 32 k.
Sakota 2 kl. 126 kat, dzieci.

478) Od 6.7.1893 r. był proboszczem w Dolnej Ks. Jan Pogrzeba
†, urodz. 23.1.1858 r. w M. Dobryniu, wysw. nak. 5.7.1884 r.

1894 r. parafia liczyła 633 kat. (M.p.) W miejsc. 598
kat. Folwark j. 35 kat. - Szkota 2 kl. 122 kat. dx.

1896 r. parafia liczyła 628 kat. (M.pob.) Wm: 601 kat.
Folwark. Johannishof 27 kat. - Szk. 2 kl. 124 kat. dx.

Proboszcz Ks. Jan Pogrzeba (zob. 1893 r.)

7.5.1900 r. W Dolnej umieszczony prozaryt z powodu choroby
tnia. Kościół ten był zagrożony; lecz udało się go uratować,
jak też i budynki parne.

1901 r. parafia liczyła 617 kat. 2 prot. Mowa proboszcz.
Wm: 605 kat. 2 pr. - Folwark 12 kat. - Szk. 2 kl. 115
kat. dx. - Proboszcz Ks. Jan Pogrzeba † (zob. 1893 r.)

1902 - 1910 r. " " " " " " " " " "

1911 r. parafia Dolna liczyła 580 kat. M.p. Folwark 2 km
oddalony 14 kat. - Szkota w miejsc. 2 kl. z 120 R. dx.
Prob. Jan Pogrzeba (zob. 93.)

17.10.1913 r. został ustanowiony kapłanem Ks. Teofil
Plotniki † urodz. 18.4.88 r. wysw. 21.6.1913 r.

17.9.1914 zmarł Ks. Jan Pogrzeba, proboszcz tujejszy. Urodz.
23.1.1858 r. w M. Dobryniu, wysw. 5.7.84 r. (był 46 lat)

Proboszcz - vacant. Administrator: Ksiądz Franciszek
Waloszek † urodz. 30.9.85 r. ? wysw. 22.6.18 r. uob. 22.9.14 r.

Od 1.6.1915 r. zarządzal parafią składającą się z 600 k.
Ks. prob. Karol Böhm † ur. 31.5.1872 na Górze św. Anny, wysw.
21.6.1897 r. - Ks. K. B. był poprzednio proboszczem w Lu-

Ślince od 2-go maja 1911 roku.

Od roku 1915 do 1930 r. bez zmiany.

3.6.1930 r. został ks. prob. Karol Böhm powołany na inne probostwo i to do Biedrzykowic. W miejsce jego został przytany 28.10.1930 r. ks. proboszcz Jan Netter, urodzony 25.4.1873 r. w Ligocie - Łabrze, wyjął 22.6.1901 r.

1932 r. liczyta parafijka 565 durr. Prob. j. 30 r.

1933 r. " " " " " " " " " "

1934 r. " " " " " 580 " " " "

Stary, mały, drewniany, bliski upadku kościółek, z liczbą rzeźb „1673”, na odłamanej chorągiewce wieżowej, konsekrowanej przez biskupa krakowskiego Nikołaja Tobarzkiego 16 maja 1677 r.

Przed rokiem 1680 powstała parafia Dzieńkowicka, kościół był drewniany, poświęcony cxi Ww. Świętych. (z. 1888 r.)

11.12.1854 r. objął parafię dzieńkowicką jako administrator parafii Ks. Bartłomiej Łwik \dagger , urodz. 20.8.1804 r. w Bienkowicach, wybr. 2.2.1832 r.

1855 r. było: 23 chrztów śl. dz. - Ślub. 11 kat. 1 mierz. ^{43 osób} zmarło

1856 r. Katolików 772, prot. 36, i 47 żydów. - Szkoła 1 nauczyciel 99 dz. - Materiały do parafii: Wesoła, Brusowa, Kosztowy, Jazd. - W r 1856 urodziło się 39 ślubn. 1 niest. dz. ślubów matn. 12 kat. - zmarło 29 osób.

Od 25 list. 1868 r. objął parafię Ww. Św. w Dn. Ksiądz prob. August Wielocki \dagger ur. 23.1.1833 r. w Gliwicach, wybr. na Kapłana 28.6.1858 r. - Za jego czasu liczyła parafia około 980 kat. 12 prot. 40 żyd. - Nowa polska. - Do parafii materiały: Jazd, Brusowa, Kosztowy część. - Szkoła: w miejscu 1 kl. a 150 dzieci.

1872 r. nie było proboszcza.

1873 r. Od tego roku parafia dzieńkowicka, była osierocona, dopiero 1886 r. (zob. niżej)

1875 r. Ks. Szalast z Bogusie został skazany na 30 mwk

482) Rary lub 2 dni wzięcia, ponieważ wynióst z kościoła w Dzieckowicach, który miał być zamknięty. Przenajświętszy Sakrament, udzielony po prostu nim błogostawieństwo.

1883r. Proboszcz - vacat. - Zastępca tymczasowym ks. August Zedler † urodz. 12.12.1843 r. wysw. 27.6.1867 r.

1886r. parafia Ww. Sw. liczyła 1058 kat. 33 prot. 19 żyd. Wm.: 672 kat. 5 pr. 7 żyd. - Skota 2 kl. - Obwód Dzieckowicki 98 kat. 24 prot. - Kolonia Jazd 96 k. 4 pr. 4 żyd. Kolonia Brusowa 192 kat. 8 żyd.

Proboszcz: Ks. Jan Piechaczek † urodz. 22.12.1839 r. w Chrowicach, wysw. na kapłana 27.6.1867 r. - ustan. 1 wrz. 1886 r.

1886r. W Dzieckowicach został zamknięty drewniany kościół z powodu zbyt lichygo stanu przez amtownego.

1887r. zaczęto w Dz. budować kościół, a w grudniu 1888r. został poświęcony przez szanownego ks. proboszcza

Kleemana z Mysłowic.

14.8.1887r. w tym dniu odbył się kamienia węgielnego pod nowy

23.12.1888r. dokonał Ks. prob. nowego kościoła na wsie Ww. Sw.

1890r. Parafia liczyła 1161 kat. Skota 2 kl. 174 kat. 1 prot.

Proboszcz: Ks. Jan Piechaczek (z)

1894r. parafia liczyła 1119 kat. Skota 2 kl. 156 kat. dr.

1896r. parafia liczyła 1132 kat. 13 prot. 13 żyd. - Wm.: 685 kat.

Wież Dzieckowice (pow. pszczyński) posłała przed 40 jeszcze laty kościółek drewniany, może więcej jak 400 lat stary, więc już spróchniały. Dziesięć lat był osierocony w okresie walki kulturalnej. Gdy stosunki nieco się zmieniły, władza duchowna przysłała do Dzieckowic duszpasterza w osobie ks. Piechaczka, dotychczasowego proboszcza w Dzieckowicach. Wielka radość powstała w parafii - gdyż wierni znowu mogli odwiedzać kościółek. Lecz ta radość nie długo trwała. Kościółek potrzebował naprawy. Wezwany został budowniczy, który uznał, że kościółek już jest tak słaby, że się może każdej chwili zawalić. Z tego powodu policja zamknęła świątynię. Miała parafia księdza, lecz kościoła nie miała. Zdawało się, że Pan Bóg opuścił parafian, ale znaleźli się ludzie dobrej woli i dobrego serca, którzy dopomogli wystawić nowy kościół, który jest ozdobą całej wsi. Poświęcenie odbyło się 23-go grudnia 1888 r. z wielką uroczystością. Ks. proboszcz Kleemann z Mysłowic, przeniosł w procesji z drugimi księżmi Przenajświętszy Sakrament ze starego do nowego kościoła. Ks. Wrazidło z Łędzin miał pierwsze kazanie, a ks. Kleemann pierwszą Mszę św. Tak to było przed 40 laty w Dzieckowicach.

482) Kary lub 2 dni więzienia, ponieważ wynióst z kościoła w Dziśkowicach, który miał być namknisty, Przenajświętszy Sakrament, udzielony po prostu bierm błogosławieństwo.

1883r. Proboszcz - vacat. - Zastępca tymczasowym ks. August Hedler † urodz. 12.12.1843 r. wysw. 27.6.1867 r.

1886r. parafia Uw. Sw. liczyła 1058 kat. 33 prot. 19 zyd. Wm.: 672 kat. 5 pr. 7 zyd. - Kolonia wicki 98 kat. 24 prot. - Kolonia Kolonia Brusowa 192 kat. 8 zyd.

Proboszcz: Ks. Jan Piechaczek † u cack, wysw. na kapłana 27.6.

1886r. W Dziśkowicach zost.

kościół z powodu zbyt lichygo

1887r. zaczęto w Dż. budować

został poświęcony przez

Kleemana z Myśłowic.

14.8.1887r. w tym dniu odbyło się uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego pod nowy kościół Uw. Świętych.

23.12.1888r. dokonał Ks. prob. Kleemann poświęcenia nowego kościoła na wsie Uw. Świętych.

1890r. Parafia liczyła 1161 kat. 11 pr. 15 z. Nowa polska.

Szkola 2 kl. 174 kat. 1 prot. dr. w Kosztowie 45 kat. dr.

Proboszcz: Ks. Jan Piechaczek (zob. 1886.)

1894r. parafia liczyła 1119 kat. 14 pr. 17 z. z obiema Polon- jami. Szkola 2 kl. 156 kat. dr. - Prob. jak 1886r.

1896r. parafia liczyła 1132 kat. 13 prot. 13 zyd. - Wm.: 685 kat.

tytuł oddano w opiekę Najsw. Maryi Fanny, której obraz znajdował się w wielkim ołtarzu. Następnie proboszcz michałkowski, ks. Stabik odprawił uro- czystą sumę. Po Ewangelię wygłosił polskie kazanie ks. dziekan Pressfreund, zaś kazanie niemieckie kape- lan zamkowy ks. Kreuz. Odsprępowaniem Te Deum za- kończono pułchłą uroczystość poświęcenia.

Nowy kościół w Siemianowicach był kościołem fil- jalnym pod zarządem proboszcza w Michałkowicach. Dnia 1 stycznia 1868 r. objął duszpasterstwo w Sie- mianowicach, dotychczasowy kapelan michałkowski, ks. lokalista Hugon Stabik. Dnia 9 kwietnia 1868 r. objął hrabia Hugon Henckel von Donnersmarck pa- tronat nad kościołem siemianowickim.

Początkowo lokalista siemianowicka nie posiadała własnego cmentarza, wskutek czego umarłych musa- no grzebać w Michałkowicach. Dopiero dnia 19 li- stopada 1868 r. odbyło się poświęcenie cmentarza w Siemianowicach.

Pięć lat później, mianowicie dnia 1 kwietnia 1873 r., przeprowadzono ostatecznie podział parafii mi- chałkowskiej. Dotychczasową lokalistę w Siemianowi- cach wyniesiono do rzędu samodzielnych parafii, a

2 prot. 13 iyd. - Obwód dobra dzieckowickiego 103 kat. 5 prot. (483 H
Kosztowy, część Dm. 183 kat. - Krasowy, część Dm. 37 kat.
Jazd - Dm. 104 kat. 6 pr. - Szkoła 3 kl. 172 kat. 1 prot. dzieci
Proboszcz: ks. Jan Piechaczek (zob. 1886r.)

16.4.1899r. Umart ks. Jan Piechaczek proboszcz tutejszy, li-
cząc 59 lat. - Ur. 22.12.1839r. w Chornowicach, wyśw. 27.6.1867r.
Ur. 1870 pracował jako kapelan przy boku ks. proboszcza
Józefa Janickiego w Chornowicach. - Ur. 1875 pracował
w Kochłowicach, przy boku ks. proboszcza Franciszka Galdy.

18.12.1899r. objął parafję pozm. prob. Piechaczku, ks.
Tedor Winkler, urodz. 6.3.79 w Bycinie, wyśw. 23.6.1896r.

1901r. Parafja liczyła 1458 kat. 28 iyd. 12 prot. (M. polska)
Gmina Dzieckowice 767 kat. 4 pr. 12 iyd. - Obwód dworski
Dm. 99 kat. 12 prot. - Kosztowy, część Dm. 387 kat. - Kraso-
wy, część Dm. 72 kat. - Jazd 133 kat. 12 prot.

Szkoły: Dzieckowice 3 kl. 182 k. 1 pr. 3 in. dzieci z części
Kosztowy wiedeńsko 100 dz. kat., szkołę w Kosztowach, z
części Krasowiu 20 kat. dz. szkołę w Krasowach.

1904r. (zob. r. 1901.)

26.6.1905 Nie było proboszcza! Administrował zamianowany
prob. ks. Teodor Winkler, urodz. 16.7.75r. w Bycinie, wyśw.
na kapłana 22.6.1901r.

Od roku 1873 była parafja Dzieckowice
osierocona i dopiero w roku 1886 otrzyma-
ła własnego duszpasterza w osobie ks. Ja-
na Piechaczka. Nowy proboszcz zastał pa-
rafję w stanie bardzo opłakanym, bo bez
kościół parafjalnego, który w tymże roku
1886 został przez amowego zamknięty z
powodu zbyt lichego stanu. Była to drev-
niana świątynia, wybudowana w roku 1673,
a konsekrowana przez biskupa krakowskie-
go ks. Mikołaja Tobarskiego dnia 16 maja

Wobec takiego stanu rzeczy nowy pro-
boszcz był zmuszony zająć się budową no-
wej świątyni. Nie było to rzeczą łatwą, bo
parafianie byli biedni a znikąd nie było po-
mocy. Jednakże w następnym roku 1887 za-
częto budowę nowego kościoła, pod któ-
ry jeszcze tego samego roku ka-
mień węgielny położono i poświęcono
przy obecności wielu wiernych z bliska i z
daleka. Ks. proboszcz Piechaczek miał pię-
ną przemowę.

Budowa trwała całe trzy lata i dopiero 23 grudnia 1890 r. został kościół poświęcony przez ks. proboszcza Kleemanna z Mysłowic. Dnia 3 maja 1894 r. przybył do Dzieckowic J. E. ks kardynał Kopp. Dnia następnego udzielał Sakramentu św. Bierzmowania i konsekrował nowy kościół.

Twórca obecnego kościoła w Dzieckowicach, ks. Piechaczek, był proboszczem miejscowym przeszło 13 lat; zmarł 16 kwietnia 1899 r. Ks. Jan Piechaczek urodził się 22 grudnia 1839 w Chrzowicach (powiat opolski), został wyświęcony 27 czerwca 1867 r. Proboszczem w Dzieckowicach został 1 września 1886 r. Cześć jego pamięci!

Obecnie jest proboszczem w Dzieckowicach znany ks. Teodor Winkler (od 27 grudnia 1905 r.), urodzony 16 lipca 1875 w Bycinie w powiecie gliwickim; wyświęcony 22 czerwca 1901 roku.

Proboszcza ks. Teodor Winkler raz -
dniał parafję w latach 1905 - 1917 r.

W r. 1911 parafja liczyła 1592
wiernych, 25 prot. 12 żyd.

W samych Dzieckowicach było katolików 823, pr. 5, żyd. 6. - Obwód
dobry 114 kat. 9 pr. - Kosztowy, dz.
Dz. 510 kat. 3 pr. 4 żyd. - Krasowa dziel-
nica Dz. 32 kat. - Jazd dzielnica 113
kat. 8 prot. - Nowa polska.

Szkół: w miejsc. 4 kl. 253 k. 5 pr. 1 żyd. 2 dziel. Kosztowy
128 kat. dz. w kat. szkole Kosztowy. 2 dzielnicy Krasowej
9 " " " " " " w Krasowej. - Prob. i ks. T. W. (zob. 05m)

1915 r. liczyła parafja 1590 dusz. - Proboszcz jak 1905 r.

1926 r. (Prob. jak wyżej.) Do parafji należał: Dzieckowice
950 kat. szkoła lud. 4 kl. 206 dz. - 2. Jazd - D. 115 kat.
3. Kosztowy Dz. 545 kat. - Szkoła lud. 4 kl. 141 dz.

Parafja liczyła 1648 kat. - 1928 r. 1963 kat. - 1929 r. licz.
2050 kat. 3 pr. 4 żyd. - Dz. 1160 k. - Szkoła: 5 kl. 247 dz. z których
16 należą do gm. Jazd par. Imielin, Jazd
175 kat. - 3 Kosztowy - 715 kat. - szko-
lud. 7 kl. 114 dz. - Proboszcz ks.

Teodor Winkler.

1930 r. liczyła parafja 2200 kat.
9 żyd. - Proboszcz ks. T. Winkler.

Przymicie w Dzieckowicach. 38

W niedzielę, 26 maja odbyła się w Dzieckowicach (pow. pszczyński) uroczystość prymicji ks. Franciszka Biesika, który odbył nauki w Zakładzie ks. ks. Salezjanów. Są to już czwarte z rzędu prymicie w parafii dzieckowickiej od roku 1900. W roku 1901 odprawiał prymicie obecny ks. proboszcz Teodor Winkler, drugie odprawiał w roku 1909 ks. Patałag, który obecnie znajduje się w Ameryce. Trzecie w roku 1915 odprawiał ks. Antoni Jochemczyk, obecny profesor przy gimnazjum państwowym w Pszczynie. Obecny prymicjant, ks. Franciszek Biesik, jest synem sieroty Jana Biesika, który w tym roku obchodzi bardzo rzadki w czasach dzisiejszych jubileusz 25-letniej służby kasjera gminnego.

Zuchwałe włamanie do urzędu parafialnego w Dzieckowicach

Przez wyjęcie szyby w altance dostał się w nocy 2 bm. nieznany złoczyńca do biura urzędu parafialnego w Dzieckowicach, skąd zabrał kilka drobiazgów nieznacznej wartości. Również sprawca zabrał z sobą dwa słoiki ze Świętymi Olejami. Ogólne straty i szkody wyrządzone przez złodzieja, obliczane są na około 200 złotych. Włamywacz próbował również dostać się do kasy pancernej, nie zdażył jednakże dokończyć swego dzieła, najprawdopodobniej spłoszony, i zbiegł niezauważony przez nikogo. Pościg za złodziejem nie dał pozytywnych wyników.

PIĘCDZIESIATLECIE KOŚCIOŁA W DZIECKOWICACH.

(P) Przed 50 laty — w roku 1888 — wybudowano w Dzieckowicach nowy kościół parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych. Budowę rozpoczęto w roku 1887 a w dniu 23 grudnia 1888 r. odbyło się poświęcenie przez ks. proboszcza Kleemanna z Mysłowic. Budowa stała się konieczną z powodu lichego stanu starego kościołka, który groził upadkiem i został zamknięty przez władze. Tak więc dzieckowiczanie zostali bez świątyni i nabożeństwa.

ŚP. KS. PROB. TEODOR WINKLER

(P) W niedzielę 2 października br. zmarł nagle długoletni duszpasterz w Dzieckowicach, **śp. ks. Teodor Winkler**. Zmarły urodził się 16 lipca 1875 roku w Byczynie pod Gliwicami, wyświęcony na kapłana został 22 czerwca 1901 r. Był kapłanem w Szobiszowicach pod Gliwicami i Szarlottenburgu, a od 26 czerwca 1905 r. proboszczem w Dzieckowicach, przeszło 33 lata. Życie jego kapłańskie było pełne trudów i poświęceń; na stanowisku duszpasterza wytrwał do ostatniej chwili. Dobrocią serca i prawością charakteru zaskarbił sobie u wszystkich dożywającą pamięć. Niech odpoczywa w pokoju! — Pogrzeb odbył się w Dzieckowicach w środę 5 października z licznym udziałem duchowieństwa, parafian i ludności z bliższych i z dalszych okolic.

75. Dzieścimirów.

Kościół św. Michała archaniosta wybudował się w r. 1782. W r. 1785 wybudowano nowy kościół i poświęcono, który należał do roku 1810 pod komendę mallanów w Grobniku. Rocznica poświęcenia bywa obchodzona w niedz. po św. Marcynie biskupie wyrzawcy.

1856 r. liczył Dzieścimirów 774 kat. 1 prot. - Kaplica św. Jana Nepomuka i Góry Oliwnej, nowo zbudowana w r. 1839. - Szkoła z 2 nauczycielami 152 dz. - Proboszcz Rudolf Hirscht, urodz. 5 gr. 1806 r. w G. Zastrzebie, wysw. 31. 3. 1838 r. ustan. ? ?

23. 11. 1870 r. objął parafję św. Michała arch. ks. proboszcz Antoni Wermund z ur. 20. I. 1821 r. w Gościszynie, wysw. na kapłana 25 lipca 1846 r. - Katolików było 1870 r. 2040. Nowa niemiecka przeważająca polska. Szkoła 2 kl. dz. 172.

1886 r. Parafia św. Michała liczyła 854 kat. M. p. Szkoła 2 klasy. - Proboszcz: ks. Antoni Wermund (z. 70 r.)

1890 r. Parafia liczyła 891 kat. - M. p. - Szkoła 2 kl. 158 k. dz. Proboszcz: Antoni Wermund (zob. r. 70) - 25. 8. 1890 roku został zamianowany dziekanem na dekanat gościszński. Zwiątku na sobotę (21-22) kw. 1893 r. zmarł ks. dziekan Antoni Wermund, po 2 tygodniowej chorobie (ur. zob. wyk.) Sprawował duszpasterstwo kolejno w Piekarach, Tarn. - Gorach, Tarnowie, Łowkowicach; 23. 11. 1870 r. objął tutaj-
sze probostwo.

W maju 1893 r. otrzymał prezent na tutaj-
sze probostwo.

two, Ks. Jan Nepomuk Manderla z proboszcz w Gryduń. ¹⁴⁸⁷
Urodzony 12.2.1843 r. w Huleczynie, wysiw. 28.6.1866 r.
ustanowiony 20 maja 1893 roku. Ks. prob. J. Manderla
był odznaczony orderem Czerwonego Orła 4 klasy. Posi-
adał srebrnego Krzyża honorowego dla pielgrzymów do
Jerozolimy. Ur. 12.2.1843 r. (rob. wyiz.)

1894 r. Parafia św. Michała liczyła 894 Kat. M. p.
Kaplica św. Jana Nep. - Szkola 2 kl. 171 Kat. dzieci.
Proboszcz Jan Manderla (rob. wyiz.)

1896 r. Parafia liczyła 880 Kat. - Kaplica św. Jana Nep.
Szkola 3 kl. 158 Kat. dzieci. - Proboszcz J. M. rob. 93 r.)

1901 r. Parafia liczyła 852 Kat. - Kapl. j. w. - Szk. 3 kl.
158 Kat. dz. - Proboszcz J. M. rob. 93 r.

Proboszcz ten sam od roku 1893 - 1911 r.

1911 r. Katolików liczone w t. r. 763. - Do 3 klasowej szko-
ły uczęszczało 134 uczni katolików.

1913 r. w lutym, Ks. proboszcz Jan Nep. Manderla w
Dziemianowie został zamianowany radcą duchownym.

27.9.1913 r. został ustanowiony Kapłanem Ks. Edw.
Mende f, ur. 19.9.84 r. wysiw. 22.6.1912 r. - Od 4.8.1912 był
kapłanem w Lubomiu pow. racib. - Tu ma II miejsce.

3.2.1914 r. Ks. Kapłan Edw. Mende został przeniesio-
ny jako III kapłan do Kościoła św. Barbary w Król.
Kucie. Najego miejsce został przystany 23.3.1914 r.
Kaz. Ks. Paweł Staffa f ur. 4.12.85 r. wysiw. 22.6.1912 r.
Poprzednio był kapłanem w Rozmierzu od 28.9.1912 r.

488/ Od 31.7. 1913r. w Markowicach pow. racib. — Następnie trzecią posadę tu w Dziećmierzowie.

1915r. bez zmiany.

28.6.1916r. obchodził ks. prob. Jan Manderla 50-ty jubileusz swego kapłanstwa (wyśw. 28.6.1866r.).

1917r. parafia liczyła 738 dusz. — Prob. ks. Jan Manderla, radca duchowny, jubilat.

Od 14.9.1917r. objął miejsce Kapelana ks. Jan Fiebig z ur. 19.11.88, urod. 21.6.1913r. — Poprzednik ks. Paweł Stafla został 15.8.1917 przeniesiony do Pilchowie. Nowy kapelan ks. J. Fiebig, otrzymał pierwszą posadę w Niedźmierzgórce; od 30.9.1913r. — Od 29.1.1914r. w Wołowie wikarym powiatowym. — 1915r. w Racibornu kapłanem dozorca chorych wojskowych; wrzecie od 14.9.1917 kapł. w Dziećm.

1918r. parafia liczyła 738 dusz. — Proboszcz (j. 1893.) Od 27 lut. 1918r. został przeniesiony ks. kapelan Jan Fiebig do Braniboru jako kapelan. W miejsce jego został przy-
stany kapelan, ks. Józef Exempel z 27.2.1918r. Ur. 21.9.1883r. wyśw. 22.6.1908r. Po wyśw. otrzymał posadę kapelana 3.9.08. w Rudzie, aż do przeniesienia 21.8.1915r. jako administrator parafii w Turzy (racib. Wellendorf). Od 11.10.1916r. kapłanem w Wisnicy. Od 18 lipca 1917r. zarządcą parafii liczącej 3820 dusz w Wisnicy. (Proboszcza nie było) następnie 14.9.1917r. tu do Dziećmierzowa. — 30 stycz. 1919r. objął posadę kapelana ks. Marian Przechowski z urodz. 25.5.1890r, wyśw. 13.6.1915r. Po wyświęceniu na kapłana przebywał tymczasem

rowo na urlopie w Szczecinie. - Od 3.5.1916r. II Kapelanem w Trzebnicy. - Od 9.7.1917r. w Knurowie. - Od 13 kw. 1918r. lokalista w Linnowitz, w dek. szczecińskim, następnie w Dzierżniarowie od 30.1.1919r.

1920r. parafia liczyła 400 dusz.

1922r. proboszczem Ks. rada duchowny Jan Manderla (z. w. Kapelan: Albert Himmel z urodz. 6.8.1889r., wysw. 18.6.1914r. Ostatnio pracował w Rybniku, od 3 marca 1920r.

23 lut. 1924r. zmarł Ks. Jan Manderla, prob. i rada duch. w wieku 81 lat. - Zm. wr. się w Kulczyniu 12 lut. 1843r. wysw. 28.6.66r. ustan. proboszczem 20.5.1893r. Posiadał srebrny krzyż honorowy dla pielgrzymów do Jerozolimy. Pogrzeb odbył się w środę 27 lut. przy bardzo wielkim udziale wiernych i kleru. Zmarł po krótkiej chorobie, zaopatrzony św. Sakramentami, zawart spowiednie powieki swe, pilny w swych pracach aż do ostatniej godziny. 58 lat pracował jako stuga Boży, świeca, przykładem dobrym swoim owieczkom jako dobry pasterz. R. i. p.

8.9.1924r. objął parafię matę, bo liczyła zaledwie 789 dusz; Ks. prob. Jan Netter, ur. 25.4.1873r. w Ligocie kab. skiej, wysw. 22.6.1901r.

22.6.1926r. Ks. prob. J. Netter, obchodził swój 25-ty jubil. Kapłanstwa. - Od 8.10.1910r. był administratorem przy kościele św. Michała arch. w Kuyeu (Schlaupitz)

Od 28.10.1930r. Ks. prob. Jan Netter został powołany na probostwo w Dolnej (jeszcze mniejszej parafii 600 dusz liczącej)

4901 w jego miejscu objął parafję liczącą 727 dusz, m.
proboszcz Wilhelm Janner & urodz. 29.11.1887 r. w Jose-
fowie, wysiwi 22. 6. 1912 r.

75. Dzierzowice.

491

rol. Leśnica

Dzierzowice - roln. Leśnica 1913 r. Początek 1923 r.

W roku 1856 Dzierzowice miały szkoły 1 kl. i 1 naucz. 153 dz.
Wioska należała ze swymi mien. karcami do parafji św.
Trójcy w Leśnicy.

1870 r. Dzierzowice posiadały szkoły 2 kl. i 245 dz.

1886 r. " " liczyły 1206 kat. 34 pr. 5 rzd. - Sakr. 3

1890 r. " " liczyły 1342 k. 42 pr. 14 r.

1894 r. " " liczyły 1268 k. 42 pr. 14 r. Sakr. 3 kl. 253 dz.

1901 r. Dzierzowice liczyły 1393 k. 29 pr. 5 r. - Sakr. 4 kl. 289 k. 2 pr. 253 dz.

1906 r. liczyły 1307 k. 45 pr. 11 r. - Sakr. 3 " 259 " - "

1901 r. " " 1393 " 29 " 5 r. - " 4 " 289 " "

1911 r. " " 1484 " 60 " 12 " - " 4 " 326 pr. 3. i 2. r.

1922 r. W Dzierzowice były kuracja 2000 dusz, - Kuratorem był ks. Franc. Waloszek, urodz. 30. 9. 85 r. wys.

19. 12. 1923 r. był kuratorem ks. Leon Urbanicki 22. 6. 1912

urodz. 11. 4. 87 - w Landanierze, wys. 26. 6. 1911 r.

1924-1926. j. 23 r. - Kuracja liczy 1992 kat.

1927 r. Kur. prob. ks. Leon Urbanicki ur. 26. 6. 1887 r. rol. wys.

Kuracja liczy 1992.

1928 r. j. 27 r. ks. kur. Fryderyk Czernik kost. ust. prob. przy

kościół. ur. 21. 3. 1929 r. - Dzierzowice liczy 1500 k.

ur. 11. 7. 89 r. ord. 21. 6. 13 r.

1930-1935 r. Probošce, ks. kur. Fryderyk Czernik, Urodz. 11. 7. 89 r.

wys. 21. 6. 1913 r. ustan. 21. 3. 1929 r.